

İQTİSADİYYAT

www.iqtisadiyyat.com

Həftəlik iqtisadi, ictimai-siyasi, müstəqil qəzet

Qiyməti razılaşma yolu ilə

Qəzet 1999-cu ildən çıxır

AŞQABADDA İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATININ XV ZİRVƏ TOPLANTISI KEÇİRİLİB

Noyabrın 28-də Türkmənistanın paytaxtı Aşqabad şəhərində İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) XV Zirvə Toplantısı keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev toplantıda iştirak edib. Prezident Qurbanqulu Berdiməhəmmədov Zirvə Toplantısını açaraq tədbir iştirakçılarını salamlayıb. Türkmənistan Prezidenti İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 15-ci Zirvə Toplantısına ev sahibliyi etməkdən məmnun olduğunu deyib. Təşkilatın üzv ölkələr arasında siyasi, iqtisadi və digər sahələrdə əlaqələrin möhkəmlənməsinə töhfə verəcəyini vurğulayıb.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan çıxış edərək, Zirvə Toplantısına sədrliyin Türkiyədən Türkmənistanı keçdiyini bildirib, İƏT-ə üzv ölkələrin koronavirusla mübarizədə səylərinin birləşdirilməsinin vacibliyini vurğulayıb, bu sahədə ölkəsində görülən işlərdən danışıb.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan çıxışında Azərbaycanın Vətən müharibəsindəki Qələbəsinin əhəmiyyətindən danışmış, bu Qələbənin bölgədə normallaşdırma səylərini gücləndirəcəyini vurğulayaraq deyib:

- Qardaşımız Azərbaycanın işğal altındakı torpaqlarını azad etməsi bölgədə davamlı sülhün və sabitliyin təmin olunmasının da qapılarını açmışdır. Azərbaycanın bölgədə rifahın artması üçün ardıcıl həyata keçirdiyi layihələr təqdirəlayiqdir. Bu addımlar bölgədə normallaşdırma cəhdlərini dəstəkləyəcəkdir. Türkiyə olaraq bu prosesdə Azərbaycanın yanında olmaqda davam edəcəyik. Təşkilat olaraq da Azərbaycan ilə tam həmrəylik içərisində olmağımız böyük önəm daşıyır.

Sonra dövlətimizin başçısı İlham Əliyev Zirvə Toplantısında çıxış edib. O, deyib:

-Azərbaycan İƏT-in fəal üzvüdür. İƏT-ə üzv dövlətlərlə münasibətlərimiz dostluq və qarşılıqlı hörmətə əsaslanır. Biz, həmçinin beynəlxalq platformalarda, o cümlədən İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində İƏT-ə üzv dövlətlərlə səmərəli əməkdaşlıq edirik.

İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının mart ayında keçirilmiş XIV Zirvə Toplantısında İƏT-in Tədqiqat Mərkəzinin Nizamnaməsi imzalanmışdır. Mən Azərbaycanın mərhum Prezidenti Heydər Əliyevin təşəbbüsünün üzv dövlətlər tərəfindən dəstəklənməsinə görə təşəkkürümü bildirirəm. Azərbaycan ölkəmizdə yerləşəcək Mərkəzin səmərəli fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün səylərini əsirgəməyəcək. Mən digər üzv dövlətləri bu mühüm təşəbbüslə qoşulmağa dəvət edirəm.

Son 18 il ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf etmiş, ümumi daxili məhsul üç dəfədən çox artmışdır. Genişmiqyaslı islahatlar nəticəsində Azərbaycanda münbit sərmayə iqlimi yaradılmışdır. Dünya Bankının "Doing Business" hesabataında Azərbaycan 190 ölkə arasında 28-ci yerdə qərarlaşıb. Azərbaycan iqtisadiyyatına 280 milyard ABŞ dolları həcmində sərmayə yatırılıb ki, bunun da yarısı xarici sərmayədir. Bizim strateji valyuta ehtiyatlarımız xarici dövlət borcumuzdan 6 dəfə çoxdur. Azərbaycanın xarici borcu ölkənin ümumi daxili məhsulunun, sadəcə, 17,3 faizini təşkil edir. Biz 2030-cu ilin sonuna qədər bu rəqəmi 10 faizə endirməyi planlaşdırırıq.

Ötən 18 il ərzində Azərbaycanda yoxsulluq səviyyəsi 49 faizdən 6 faizə enib. Ölkədə işsizlik təqribən 6 faiz səviyyəsindədir.

Azərbaycanın nailiyyətləri beynəlxalq

qurumlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Davos Dünya İqtisadi Forumunun hesabatına əsasən, Azərbaycan həkumətin uzunmüddətli strategiyası üzrə dünyada 10-cu yerdə, ölkə rəhbərliyinin islahatlara sadiqliyi sahəsində isə 5-ci yerdə qərarlaşıb. Yenə də Davos hesabatına əsasən, Azərbaycan əhalinin elektrik enerjisinə əlçatanlıq əmsalına görə dünyada 2-ci, dəmir yolu xidmətlərinin səmərəliliyinə görə 11-ci, hava nəqliyyatı xidmətlərinin səmərəliliyinə görə 12-ci, dəniz limanları xidmətlərinin səmərəliliyinə görə 25-ci və yol infrastrukturunun keyfiyyəti baxımından 27-ci yerdədir.

COVID-19-a gəlincə, Azərbaycan cari ilin yanvar ayının ortalarından peyvəndlənmə kampaniyasına başlamışdır. Ölkədə yetkin əhalinin 60 faizdən çoxuna iki doza peyvənd vurulmuşdur. Bu günə qədər ölkədə COVID-dən əziyyət çəkmiş insanlara və biznes subyektlərinə təqribən 3 milyard ABŞ dolları həcmində sosial-iqtisadi dəstək paketi təqdim edilmişdir. 2022-ci ildə həmin məqsədlərə dövlət büdcəsindən 1,6 milyard ABŞ dolları həcmində maliyyə dəstəyi paketi ayrılacaqdır.

Bu il Qoşulmama Hərəkatının sədri qismində Azərbaycanın təşəbbüsü ilə BMT-nin İnsan Hüquqları Şurası və BMT Baş Assambleyasında bütün ölkələr üçün peyvəndlərdən istifadə məqsədilə bərabər imkanların təmin olunmasına dair qətnamələr qəbul edilib. Bundan əlavə, Azərbaycan koronavirusla mübarizəni dəstəkləmək məqsədilə 80-ə yaxın ölkəyə birbaşa və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının xətti ilə maliyyə və humanitar yardımını etmişdir. Hörmətli həmkarlar, 2020-ci ildə Azərbaycan ərazilərinin Ermənistan tərəfindən 30 ilə yaxın davam edən işğalına son qoydu. 44 günlük Vətən müharibəsi Ermənistanın məğlubiyyəti və 2020-ci il noyabrın 10-da kapitulyasiya aktını imzalamasına məcbur edilməsi ilə nəticələndi. Azərbaycan özü öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi. Azərbaycan özü BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən dörd qətnamənin icrasını təmin etdi.

İşğal dövründə həmin ərazilərdə bütün şəhər və kəndlər, o cümlədən mədəni və dini irs abidələri Ermənistan tərəfindən yerlə-yeksan edilib. Bütün müsəlmanlara qarşı təhqir və nifrət zəminində Ermənistan bizim məscidləri dağıtmış və təhqir etmiş, o cümlədən onlardan donuz və inək tövləsi kimi istifadə etmiş-

dir. İşğal dövründə həmin ərazilərdə 67 məsciddən 65-i tamamilə dağıdılmış, digər iki məscidə isə ciddi zərər dəymişdir. Qəbiristanlıqlar da vandalizmə məruz qalmışdır.

Ərazilərin azad olunmasından dərhal sonra biz genişmiqyaslı yenidənqurma işlərinə başlamışıq ki, artıq onların ilkin nəticələri var. Azərbaycan yalnız özünün maliyyə resurslarına arxalanaraq, sıfırdan yeni şəhər və kəndlər salır. Bu il bu məqsədlərə dövlət büdcəsindən 1,3 milyard ABŞ dolları ayrılmışdır. 2022-ci ildə də bu işlərə ən azı eyni həcmdə vəsait ayrılacaqdır.

Mən azad olunmuş Qarabağı və Şərqi Zəngəzuru yaşıl enerji zonası elan etmişəm. Azad olunmuş ərazilərin təsdiqlənmiş potensialı 7200 meqavat günəş və 2000 meqavat külək enerjisi təşkil edir.

İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının sonuncu Zirvə Toplantısında mən həmkarlarım Zəngəzur dəhlizi haqqında məlumat vermişdim. Bu gün deyə bilərəm ki, Zəngəzur dəhlizi reallığa çevrilir. Bu yeni nəqliyyat infrastrukturunu Şərq-Qərb və Şimal-Cənub dəhlizlərinin önəmli hissəsinə çevriləcək. Öminəm ki, İƏT-ə üzv ölkələr bu dəhlizdən istifadə edə-cəklər.

Zirvə Toplantısında Pakistan Prezidenti Arif Alvi, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının baş katibi Xosrov Naziri, İran Prezidenti İbrahim Rəisi, Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov, Tacikistan Prezidenti Emoməli Rəhmon, Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev və Qazaxıstanın Baş naziri Askar Mamin təşkilat çərçivəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsinin, iqtisadi əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsinin vacibliyini vurğulayıblar, yeni çağırışlar müstəvisində ortaya çıxan təhlükələrə qarşı birgə mübarizənin zərurətindən danışblar.

Seyid İbrahim Rəisi: "Biz öz məsələlərimizi özümüz həll etməliyik".

Noyabrın 28-də Aşqabadda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Pakistan İslam Respublikasının Prezidenti Arif Alvi, Tacikistan Respublikasının Prezidenti Emoməli Rəhmon və İran İslam Respublikasının Prezidenti Seyid İbrahim Rəisi ilə görüşü olub.

Prezident Seyid İbrahim Rəisi: -Azərbaycan Respublikası ilə münasibətlərimiz təkcə qonşuluq münasibətləri deyildir, bizim ürəklərimizin münasibətidir, iki ölkənin xalqlarının ürəkləri bir döyünür. Bizim tarix və sivilizasi-

ya birliyimiz vardır. Bütün bunlar bizi daha da möhkəm birləşdirir. Biz heç vaxt imkan verməməliyik ki, digərləri bizim münasibətlərimizə müdaxilə etsinlər. Biz öz məsələlərimizi özümüz həll etməliyik, münasibətlərimizi irəliyə aparmaq, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığı daha da dərinləşdirmək üçün birgə işləməliyik. İndiyə qədər olan təcrübə də bunu göstərir ki, biz həmişə öz məsələlərimizi özümüz müzakirə edəndə onların bir çoxunun həllinə nail olmuşuq və qarşıdakı maneələri dəf etmişik. Mən bunu Sizə dəqiqliklə və əminliklə söyləyirəm ki, Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini ilk tanıyan və dəstəkləyən ölkələrdən biri İran İslam Respublikası olub.

Qarabağ məsələsinə münasibətdə də İran İslam Respublikasının mövqeyi şəffaf və birmənalı idi. İranda İslam inqilabının ali rəhbərindən tutmuş, dövlət strukturlarındakı bütün məmurların hamısının mövqeyi bundan ibarət idi ki, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünə xələl gətirilməməlidir və Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü təmin olunmalıdır. Biz əminik ki, Azərbaycan Respublikasının Baş nazirinin müavininin və Azərbaycan Respublikasının xarici işlər nazirinin iranlı həmkarları ilə apardıqları danışıqlar, müzakirələr ölkələrimizin münasibətlərini daha da dərinləşdirəcək, irəliyə aparacaq və əlaqələrimiz möhkəmlənəcək.

Prezident İlham Əliyev: Bu, bizim Sizinlə birinci görüşümüzüzdür. Öminəm ki, bu görüş İran-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafına çox güclü təkan verəcəkdir.

İran İslam Respublikası ilə əlaqələrə biz çox böyük önəm veririk. Bizim xalqlarımız qardaş xalqlardır. Əsrlər boyu bir yerdə yaşamışıq. Qohumluq əlaqələri də kifayət qədər genişdir. Xalqlarımızı ortaq tarix, ortaq mədəniyyət birləşdirir. Bu, çox gözəl zəmindir. Biz bu zəmin üzərində ikitərəfli əlaqələrin müasir tarixini yazırıq. Söhbət zamanı Azərbaycan ilə İran arasında Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi, həmçinin Zəngəzur nəqliyyat dəhlizi çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olunub. Zəngəzur dəhlizinin reallaşması nəticəsində İranın da bundan faydalanacağı və bu nəqliyyat qovşağından istifadə edə biləcəyi imkanları vurğulanıb.

Görüşdə Azərbaycanın İkinci Qarabağ müharibəsində qazandığı tarixi Qələbədən sonra regionda geosiyasi vəziyyətin dəyişdiyini bildirildi, bölgə ölkələrinin regional məsələlərin həllində iştirakının vacibliyi diqqətə çatdırılıb.

Söhbət zamanı İran-Azərbaycan əlaqələrinin tarixi xarakter daşdığı və xalqlarımız arasında dostluq münasibətlərinin mövcud olduğu bir daha vurğulanıb. Sonda Azərbaycan və İran prezidentlərinin iştirakı ilə "İran İslam Respublikasının ərazisindən təbii qazın tranzit şərtlərini müəyyənləşdirən Saziş" imzalanıb.

Sazişin imzalanmasından sonra dövlət başçıları İranın kütləvi informasiya vasitələrinə müsahibə veriblər.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı söhbət etdik. Dost kimi, qardaş kimi İran-Azərbaycan əlaqələri haqqında fikir mübadiləsi apardıq. Qərara gəldik ki, bundan sonra İran-Azərbaycan əlaqələri bütün sahələrdə yüksələn xətlə inkişaf edəcək. Xalqlarımız qardaş xalqlardır, ölkələrimiz qardaş ölkələrdir və bu gün müzakirə olunan məsələlər bir daha onu göstərir ki, İran-Azərbaycan əlaqələri çox yüksək səviyyədədir.

Müxbir: Bir sənəd imzalandı, o barədə nə deyərdiniz?

Prezident İlham Əliyev: Sənəd imzalandı, bunun da çox böyük əhəmiyyəti var. Bu, tarixi sənəddir. Bir daha İran-Azərbaycan əlaqələrinin nə qədər dərin olmasından xəbər verir. Azərbaycan Türkmənistan qazını İran üzərindən alacaq. Bu, üçtərəfli əməkdaşlıq üçün çox gözəl zəmindir və bizim niyyətimizi göstərir. İmzalanmış bu sənədin iqtisadi və enerji təhlükəsizliyi baxımından da çox böyük önəmi var. Sağ olun.

Müxbir: Cənab Prezident, yorulmayasınız. Bu gün müsəlman ölkəsi Azərbaycanla Sizin danışıqlarınız baş tutub. Danışıqlar barədə nə deyə bilərsiniz?

Prezident Seyid İbrahim Rəisi: Azərbaycanla münasibətlərimiz mədəni, məhraban və səmimiyyəti, bizim əlaqələrimizin tarixi çox qədimdir.

Bu əlaqələrdə heç bir anlaşılmazlığın olması gərək deyil. Bu gün Azərbaycan Respublikasının möhtərəm Prezidenti ilə yaxşı görüşümüz oldu və iki ölkə arasındakı maraqlı doğuran məsələlər müzakirə edildi. Bu gün Azərbaycan, İran və Türkmənistan arasında imzalanan qaz sazişi ölkələrimizin əlaqələrinin, iki və üç ölkə arasındakı münasibətlərin inkişafına xidmət edəcək. Bu sahədə ciddi və çoxsaylı addımların atılması zəruridir və iki ölkənin iradəsi sayəsində ölkələrimiz arasındakı əlaqələr, o cümlədən iqtisadiyyat, ticarət, tranzit, mədəni sahələrdə əməkdaşlıq iki ölkə arasındakı əlaqələrin genişlənməsinə yönəlməlidir. Əlaqələrimizin tarixi qədimdir, bundan sonra da genişlənməli və inkişaf etməlidir.

Azərbaycan və Türkiyə arasındakı dostluq və qardaşlıq münasibətləri strateji müttəfiqlik xarakteri daşıyır. Noyabrın 28-də Aşqabadda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə görüşü olub. Görüşdə iki ölkə arasındakı dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin strateji müttəfiqlik xarakteri daşdığı bir daha qeyd edilib.

Söhbət zamanı İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində aparılan müzakirələrə toxunuldu, ötən dövr ərzində Türkiyənin təşkilatə sədrliyi yüksək qiymətləndirilib.

Eyni zamanda, ölkələrimiz arasında müxtəlif sahələrdə əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi, həmçinin postmünaqişə dövründə Cənubi Qafqazda gedən proseslər və mövcud vəziyyət barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparılıb. Prezidentlər, həmçinin enerji və nəqliyyat məsələlərini müzakirə ediblər.

İLHAM ƏLİYEV: «BİZ AZƏRBAYCANDA ERMƏNİSTAN İLƏ ÇOXİLLİK QARŞIDURMA SƏHİFƏSİNİ ÇEVİRMƏK, NORMAL QARŞILIQLI FƏALİYYƏT MƏRHƏLƏSİNƏ BAŞLAMAQ ƏZMİNDƏYİK»

Noyabrın 26-da Soçidə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin arasında ikitərəfli görüş olub.

Prezident İlham Əliyevi salamlayan Prezident Vladimir Putin deyib:

- Hər vaxtınız xeyir, hörmətli İlham Heydər oğlu. Sağ olun ki, gəlməyə razılıq verdiniz. Çoxlu suallar yığılıb qalıb. Əlbəttə, Dağlıq Qarabağ probleminin nizamlanması ilə əlaqədar bizim üçtərəfli görüşümüz diqqət mərkəzində olacaq. Mən indicə öz həmkarlarımla - Sizin yaxşı tanıdığınız və iqtisadiyyat problemləri, nəqliyyat dəhlizlərinin açılması məsələləri ilə məşğul olan Rusiya hökumətinin Baş nazirinin müavini, müdafiə naziri, məlum olduğu kimi nizamlanma işinə əhəmiyyətli töhfə verən Sərhəd Xidmətinin tabe olduğu Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin direktoru ilə söhbət edirdim. Ümumiyyətlə, orada suallar çoxdur, lakin hər halda bizim ikitərəfli görüşümüzü ondan başlamaq istərdim ki, gələnlə il ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradılmasının 30 illiyi tamam olur. Şübhəsiz, bu elə bir hadisədir ki, onu müvafiq şəkildə qeyd etməli olacağıq. Bununla əlaqədar demək istərdim ki, bizim strateji tərəfdaşlığımız çox uğurla inkişaf edir. Bunu demək kifayətdir ki, pandemiya ilə bağlı bütün məsələlərə və bununla əlaqədar iqtisadiyyatda məhdudiyyətlərə baxmayaraq, hər halda bu ilin 9 ayı ərzində bizdə əmtəə dövriyyəsinin həcmi 11 faiz artıb. Bu, yaxşı göstəricidir. Rusiyanın 900 müəssisəsi Azərbaycanda işləyir. Azərbaycan iqtisadiyyatına Rusiya tərəfindən 4,5 milyard dollar birbaşa investisiya qoyulub. Rusiya Azərbaycanın aparıcı iqtisadi-ticarəti tərəfdaşlarından biridir. Əlbəttə, humanitar əlaqələr bu fonda davam edir. Mən bizim görüşlərimizdə həmişə, ilk növbədə, bu barədə danışaram. Rus dilinin inkişafına, dəstəklənməsinə göstərdiyiniz diqqətə görə Sizə təşəkkür etmək istəyirəm. Sizdə 304, hətta mən bilən daha çox - 340 məktəbdə rus dili tədris edilir. Azərbaycan məktəblilərinin 34 faizi bu və ya digər şəkildə rus dilində oxuyur və bu dili öyrənirlər. Bu da yaxşı göstəricidir, Azərbaycan rəhbərliyinin, Azərbaycan xalqının yaxın və çoxtərəfli əlaqələr saxlamaq cəhdinə dəlalət edir. Bu əlaqələr həqiqətən çoxtərəfli xarakter daşıyır.

Dağlıq Qarabağ məsələsinin nizamlanmasına gəldikdə isə, bu barədə üçtərəfli formatda danışırıq. Bir azdan Ermənistanın baş naziri biza qoşulacaq və biz bu diskussiyayı davam etdirəcəyik. Lakin mənə belə gəlir ki, burada bizim sülhməramlılar da müsbət rol oynayırlar. Atəşkəs nəzarət üzrə Rusiya-Türkiyə mərkəzi fəal iş aparır. Təəssüf ki, problemlər, insidentlər var. Təəssüf ki, hələ də insan tələfatı olur. Biz də bundan ötrü toplaşmışıq ki, baxaq, nəinki buna oxşar heç bir hadisə baş verməsin, əksinə, vəziyyətin sakitləşməsi və regionda insanların rahat yaşamasına, ölkələrin inkişaf etməsinə imkan verəcək şərait yaradılması üçün nə edilib və hamı nə etməlidir.

Prezident İlham Əliyev deyib:

-Biz ikitərəfli formatda çox məsələləri həll etmişik və bu gün münasibətlərimizi strateji tərəfdaşların münasibətləri kimi səciyyələndiririk. Bu, sadəcə, söz birləşməsi deyil, həqiqətən belədir və bütün istiqamətlər üzrə qarşılıqlı münasibətlərimizin səviyyəsini daha da yüksəltmək əzmindəyik. Sizin qeyd etdiyiniz kimi, əmtəə dövriyyəsi artır. İqtisadi sahədə əməkdaşlığa, o cümlədən biznes dairələri arasında qarşılıqlı maraq çox güclüdür. Əlbəttə, münasibətlərimizin çoxlu sahələri ehtiva etməsi bizi çox sevindirir. Hazırda biz iqtisadiyyatın, nəqliyyatın əksər sahələrinə, humanitar əməkdaşlığa aid 7 yol xəritəsini reallaşdırırıq. Azərbaycanda rus dilinin, o cümlədən təhsil prosesləri vasitəsilə populyarlaşdırılması və qorunub saxlanması üzrə bizim fəaliyyətimizi qiymətləndirdiyinizə görə sağ olun. Sizə həm də ona görə təşəkkür etmək istərdim ki, Azərbaycan tələbələrini Rusiyada təhsil almaları üçün gözəl şərait yaradılıb. Bu səfərdən əvvəl son məlumatları gözdən keçirdim, 15 mindən çox Azərbaycanlı, Azərbaycan vətəndaşı Rusiyanın ali məktəblərində təhsil alır. Əslində, bu, bütöv bir ali məktəb deməkdir. Burada çox yaxşı təhsil verilir və bu, avtomatik olaraq ölkələ-

rimiz arasında körpü olur. Bizim münasibətlərimizin inkişafı işində bu həftə çox əlamətdar olub. Mən bu həftə Rusiya Federasiyası hökumətinin sədrinin müavini qəbul etmişəm, dünyanın aqşam Rusiya Elmlər Akademiyasının prezidentini qəbul etdim. Sizin humanitar əməkdaşlıq üzrə xüsusi nümayəndəniz Azərbaycanın və Ermənistanın intellektualları, mədəniyyət xadimləri arasında Rusiya tərəfin fəal iştirakı ilə əlaqələrin nizamlanması kimi çox mühüm bir missiya ilə bütün həftə ərzində Bakıda olub. Bu günlərdə, bu həftə Rusiyanın ixrac mərkəzi və "Roseksim-bank"ın böyük biznes konfransı keçirilib. Bu konfransda Rusiyanın 30-dan çox şirkəti iştirak edirdi. Yəni, bu, bir həftə bizim qarşılıqlı fəaliyyətimizin istiqamətlərinin yalnız bir hissəsini səciyyələndirmək üçün kifayət qədər əlamətdardır.

Əlbəttə, bu gün biz Ermənistan-Azərbaycan problematikası barədə ətraflı söhbət edəcəyik. Qeyd etməliyəm ki, keçən il noyabrın 10-dan etibarən Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin fəaliyyətə başlaması ilə əlaqədar o vaxtdan bəri bir il ərzində Rusiya sülhməramlılarının məsuliyyəti zonasında ciddi insidentlər olmayıb. Silahlı toqquşmalar olmayıb, hər hansı ciddi hadisələr olmayıb, sistemli böhran xarakteri daşımayan müəyyən təsədüflər insidentlər olub. Azərbaycan və Ermənistan sərhədində silahlı toqquşmalar olub, lakin bu, Rusiya sülhməramlılarının məsuliyyət zonası deyil. Bununla belə, əlbəttə, bu, bizi bütün bunlara çox diqqətlə yanaşmağa, risklərə necə nəzarət etmək, onları necə minimallaşdırmağın mümkün olması barədə, o cümlədən üçtərəfli formatda söhbət aparmağa və Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin hərtərəfli nizamlanması üzərində işləməyə vadar edir. Biz bu məsələdə şəxsən Sizin rolunuzu, Rusiya Federasiya hökumətinin yüksək vəzifəli nümayəndələrinin rolunu və əlbəttə, Qarabağda sülhün saxlanması üçün Rusiya sülhməramlılarının rolunu çox yüksək qiymətləndiririk və ümid edirik ki, gələnlə il bu iş davam etdiriləcək və yenə yaxşı nəticələr alınacaq.

Noyabrın 26-da Soçidə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin və Ermənistan Respublikasının Baş Naziri Nikol Paşinyan arasında üçtərəfli görüş keçirilib.

Görüşdə çıxış edən Rusiya Prezidenti Vladimir Putin deyib:

- İlk növbədə, sizə təşəkkür etmək istərdim ki, mənim dəvətimə cavab verməyi və atəşkəs haqqında bəyanat qəbul edildəndən sonra bir il ərzində görülmüş işə müəyyən yekun vurmaq üçün Rusiyaya gəlməyi mümkün hesab etmisiniz. Sonra biz artıq cari ilin yanvarında atəşkəs və normal həyatın bərpa edilməsi haqqında razılaşmalarımızı təsdiq etdik. Bu müddətdə həqiqətən az iş görülməyib. Əfsuslar olsun ki, məsələlərin hamısı hələ də nizamlanmayıb. Sərhəddə baş verən insidentlərdən, faciəli insidentlərdən, hər iki tərəfdən insanların həlak olmasından və yaralanmasından xəbərim var. Bütün bunlar bizim tərəfimizdən xüsusi diqqət tələb edir. Əslində, biz si-

zində bu gün onun üçün toplaşmışıq ki, gələcəkdə buna bənzər insidentlər baş verməsin. Lakin bütövlükdə il ərzində az iş görülməyib. Birincisi, heç bir irimiqyaslı döyüş əməliyyatları baş vermir, bu da özlüyündə çox yaxşı haldır. Bu müddət ərzində və bizim tərəfin köməyi ilə qaçqınların qaytarılması ilə bağlı böyük iş aparılıb, 53 min insan daimi yaşayış yerlərinə qayıdıb. Yaxşı monitorinq qrupu yaradılıb, bizim kontingent fəaliyyət göstərir, hər iki tərəfin dəyərləndirməsindən belə başa düşürəm ki, layiqincə işləyir, insanların həyatı üçün təhlükəsiz şərait təmin edir. Atəşkəsə nəzarət üzrə Rusiya-Türkiyə mərkəzi fəaliyyət göstərir. Ən əsası odur ki, gələcəkdə normal dinc həyat üçün şərait yaranıdır. Bu, çox vacibdir. Ermənistan, Azərbaycan və Rusiya hökumətlərinin Baş nazirlərinin müavinləri səviyyəsində üçtərəfli komissiya yaradılıb. Mənim həmkarlarım işin necə getməsi barədə maruzə etdilər. Asan deyil. Lakin buna baxmayaraq, bu iş irəliləmə vəziyyətindədir və elə düşüncəyə əsas var ki, yaxın vaxtlarda biz nəqliyyat kommunikasiyalarının işə salınması üzrə müvafiq qrupun işini nəinki təsdiqləyəcəək, həm də hamı üçün uyğun zəruri tədbirlər görəcəyik. Ermənistan və Azərbaycan ilə münasibətlərin xüsusi xarakterini nəzərə alsaq, bu, Rusiya üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Biz yüzilliklər boyu vahid dövlətin tərkibində olmuşuq, bizim çox dərin tarixi əlaqələrimiz var. Bu əlaqələrin kəsilməsinə istəməzdik. Əksinə, biz onları bərpa etməyə və gələcəkdə də dəstəkləməyə say göstərməliyik.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev: Dəvət üçün çox sağ olun, Vladimir Vladimiroviç. Azərbaycan ilə Ermənistan arasında münasibətlərin nizamlanması məsələsində Sizin şəxsi iştirakınızı və əlbəttə, keçən il Bəyanatın mətninin razılaşdırılması işində fəal iştirakınızı Azərbaycanda yüksək qiymətləndiririk. Siz qeyd etdiyiniz kimi, biz ilin əvvəlində bu formatda görüşmüşdük, indi artıq ilin sonunda görüşürük. Yekun vurmaq olar. Əlbəttə, Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin məsuliyyəti zonasında vəziyyət bütövlükdə sabitdir. Ciddi insidentlər olmayıb. Müşahidə olunan ayrı-ayrı hallar sistemli xarakter daşıyırdı. Buna görə də Rusiya sülhməramlı kontingentinin yaxşı xidmətinə görə, uzun illər boyu dondurulmuş münasifə, keçən il tammiqyaslı müharibə vəziyyətində olan regionda təhlükəsizliyi təmin etmələrinə görə təşəkkürümü bildirmək istərdim.

Bu il ərzində Azərbaycan müharibənin nəticələrinin aradan qaldırılması və kommunikasiyaların bərpası işində maksimum konstruktivlik nümayiş etdirib. Hesab edirəm ki, bu, hələlik yerinə yetirilməmiş mühüm məsələlərdən biridir. Ona görə ki, keçən il noyabr ayında qəbul edilmiş və imzalanmış üçtərəfli Bəyanatın praktiki olaraq bütün bəndləri yerinə yetirilib. Buna görə düşünürəm ki, - bu gün biz Sizinlə təbii ki, bu barədə əvvəlcə söhbət etmişik, - bu mövzu, həmçinin Azərbay-

can ilə Ermənistan arasında sərhədlərin müəyyən edilməsi mövzusu müzakirə ediləcək. Biz, bu məsələdə Rusiya tərəfinin dəstəyini, o cümlədən məsləhət dəstəyini də çox yüksək qiymətləndiririk.

Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sərhəd delimitasiya edilməyib. Buna görə biz dəfələrlə açıq bildirmişik ki, delimitasiya prosesinə təxirə salınmadan başlamağa hazırıq. Üstəlik, biz Ermənistan tərəfinə açıq təklif etmişik ki, qarşılıqlı olaraq, bir-birinin ərazi bütövlüyünü, suverenliyini tanımaq və gələcəkdə qonşular kimi yaşamağı, yenidən qonşular kimi yaşamağı təşviq etmək üçün sülh müqaviləsi üzərində işə başlayaq.

Ermənistanın Baş Naziri Nikol Paşinyan: - Keçən il müharibənin dayandırılmasında Sizin rolunuz və Rusiya Federasiyasının rolu aşkardır. Noyabrın 9-dan sonra Dağlıq Qarabağda, Laçın dəhlizi boyunca Rusiya sülhməramlı qüvvələri yerləşdirilib. Aşkardır ki, Dağlıq Qarabağda və regionda vəziyyətin sabitləşməsində Rusiya sülhməramlıları, Rusiya Federasiyası mühüm rol oynayır. Lakin təəssüflə vurğulamaq istəyirəm ki, vəziyyət istənilən qədər sabit deyil. Keçən il noyabrın 9-dan sonra hər iki tərəfdən onlarca insan həlak olub və hadisələr Dağlıq Qarabağda da baş verir. Bu il mayın 12-dən bəri Ermənistan-Azərbaycan sərhədində faktiki olaraq böhranlı vəziyyətdir və bizim rəyimiz belədir ki, Azərbaycan qonşuları Ermənistanın suveren ərazisinə soxulub.

Mən Azərbaycan Prezidentinin bu fikri ilə razılaşmıram ki, kommunikasiyaların bərpasından başqa Bəyanatın faktiki olaraq bütün bəndləri yerinə yetirilib. Bilirsiniz ki, biz bu məsələni Sizinlə dəfələrlə, həm əyani şəkildə, həm də telefonla müzakirə etmişik ki, girovlar və digər saxlanılan şəxslər, hərbi əsirlər problemi də var. Bu, çox mühüm humanitar məsələdir. Lakin demək istəyirəm ki, mənim fikrimcə bu gün biz təkcə problemləri səsəndirmək üçün deyil, söhbət etmək, məsələləri müzakirə etmək və mövcud problemləri həll etmək üçün toplaşmışıq.

Prezident Vladimir Putin: Mənə belə gəlir ki, sizin indicə dedikləriniz - həm Azərbaycan Prezidenti tərəfindən, həm də Ermənistanın baş naziri tərəfindən deyilənlər, əslində, çox vacibdir. Vəziyyətin normallaşdırılmasının inkişafında, vəziyyətin müsbət həllinin inkişafında hər iki tərəfin marağı var. Siz indicə kommunikasiyalar barədə, kommunikasiyaların açılması barədə xatırlatdınız. İlham Heydər oğlu da bu barədə danışdı. Bu məsələdə hamı maraqlıdır. O cümlədən Rusiya da. Mən onu nəzərdə tuturam ki, biz bütün yaxın ölkələr, - biz qonşuyuq, biz böyük əmtəə dövriyyəsinə maliklik, - hamımız bu məsələdə maraqlıyıq. Birincisi də, ikincisi də, biz yenə də o barədə razılığa gəlirik ki, yaxın vaxtlarda sərhədlərin demarkasiyası və delimitasiyası üzrə işləri, əvvəlcə delimitasiya, daha sonra demarkasiya işlərini sahmana salaş. Əlbəttə, biz bu barədə də bu gün danışacağıq. Baxmayaraq ki, məsələnin

mürəkkəb olması aydındır. O, hələ Sovet İttifaqından qalıb. Orada dəqiq sərhədlər olmayıb. Lakin bütün bunlar barədə danışmaq imkanı var. Həmkarlarımla razıyam ki, nə qədər çox əlaqə, o cümlədən birbaşa əlaqələr olarsa, daha yaxşıdır. Birbaşa ikitərəfli əlaqələr ümumiyyətlə prioritetdir. Mən bilirəm ki, yaxın vaxtlarda sizin Brüsseldə görüşünüz nəzərdə tutulub. Siz oraya getməyə və orada görüş keçirməyə razılıq vermisiniz. Biz bunu da alqışlayırıq. Nə qədər birbaşa ünsiyyət olarsa, bir o qədər yaxşıdır. Mən bu yaxınlarda bu barədə Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti cənab Mişellə də danışmışam. O, sizi gözləyir. Ümidvaram ki, biz irəliləyən doğru hansısa addım atacağıq. Bundan sonrakı addımları digər platformalarda da atmaq mümkün olacaq. Bir daha təkrar edirəm, tərəfdaşlarımızın bu dialoqa cəlb edilməsini biz yalnız alqışlayırıq. Əsas odur ki, bu dialoq faydalı olsun.

Noyabrın 26-da Soçidə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Ermənistan Respublikasının Baş Naziri Nikol Paşinyan və Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin Bəyanat imzalayıblar.

“Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, Ermənistan Respublikası Baş Nazirinin və Rusiya Federasiyası Prezidentinin BƏYANATI (26 noyabr 2021-ci il)

Biz, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İ.H.Əliyev, Ermənistan Respublikasının Baş Naziri N.V.Paşinyan və Rusiya Federasiyasının Prezidenti V.V.Putin 2021-ci il noyabrın 26-da Soçi şəhərində görüş-dük və Dağlıq Qarabağ münasifəsi zonasında atəşin və bütün hərbi əməliyyatların tamamilə dayandırılmasına haqqında 2020-ci il 9 noyabr tarixli Bəyanatın, həmçinin regionda bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası haqqında 2021-ci il 11 yanvar tarixli Bəyanatın yerinə yetirilməsinin gedişini müzakirə etdik.

Cənubi Qafqazda sabitliyin, təhlükəsizliyin və iqtisadi inkişafın təmin edilməsi məqsədilə 2020-ci il 9 noyabr və 2021-ci il 11 yanvar tarixli bəyanatların bütün müddəalarının bundan sonra ardıcıl surətdə yerinə yetirilməsinə və dönmədən riayət olunmasına razılaşdırıldı. 2020-ci il 9 noyabr tarixli Bəyanatın, həmçinin tarixli bəyanatlardan irəli gələn, həllini gözləyən məsələlərin tezliklə həllinə yönəlməş birgə səyləri fəallaşdırmaq barədə razılığa gəldik.

Azərbaycan-Ermənistan sərhədində sabitlik və təhlükəsizlik səviyyəsinin artırılması üzrə addımlar atmağı və Azərbaycan Respublikası ilə Ermənistan Respublikası arasında dövlət sərhədinin delimitasiyası, sonradan tərəflərin sorğusu əsasında Rusiya Federasiyasının məsləhət yardımı ilə sərhədin demarkasiyası üzrə ikitərəfli komissiya yaradılması barədə şərtləşdik. 2021-ci il 11 yanvar tarixli Bəyanatın müvafiq olaraq, Azərbaycan Respublikasının, Ermənistan Respublikasının baş nazirlərinin müavinlərinin və Rusiya Federasiyası hökumətinin sədrinin müavininin birgə sədrliyi ilə regionda bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası üzrə təsis edilmiş Üçtərəfli İşçi Qrupunun fəaliyyətini yüksək qiymətləndirdik. Regionun iqtisadi potensialının üzə çıxarılması məqsədilə konkret layihələrin tezliklə həyata keçirilməsinin zəruriliyini vurğuladıq. Rusiya Federasiyası Azərbaycan Respublikası ilə Ermənistan Respublikası arasında münasibətlərin normallaşması, Azərbaycan və erməni xalqları arasında etimad mühitinin formalaşması, habelə regionda mehriban qonşuluq münasibətlərinin bərpası olmasını məqsədilə bundan sonra da zəruri olan hər cür köməyi göstərəcək.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İ.H.Əliyev

Ermənistan Respublikasının Baş Naziri N.V.Paşinyan

Rusiya Federasiyasının Prezidenti V.V.Putin

Noyabrın 26-da Rusiya Prezidenti Vladimir Putin, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın Baş Naziri Nikol Paşinyan arasında keçirilən üçtərəfli görüşdən sonra Rusiya Prezidenti, Azərbaycan Prezidenti və Ermənistanın baş naziri mətbuata bəyanatla çıxış ediblər.

2-8 dekabr 2021-ci il

Dəyərli Alim, səmimi insan

Görkəmli ziyalı, ictimai xadim, professor Rafiq Mehdiyevi mənimlə uzun illərdir ki, sıx dostluq telləri bağlayır.

Rafiq müəllimin çox maraqlı və zəngin elmi yaradıcılıq yolu olmuşdur. Mənalı həyatını doğma Azərbaycanımızın elm və təhsilinin inkişafına sərf etmiş professor Rafiq Mehdiyev respublika iqtisadiyyatının ən mühüm sahəsi olan nəqliyyat kompleksinin idarəetmə problemlərinə dair bir çox elmi əsərlərin, o cümlədən monoqrafiyaların, kitabların müəllifidir. Rafiq müəllim ən çətin dövrlərdə Azərbaycan Texniki Universitetinin rektoru olmuş və həmişə daşdığı vəzifələrdə müvəffəqiyyətlə çalışmışdır. Onun insanlara çox sadə, səmimi münasibəti var. Elə insanların da ona qarşı məhəbbəti, cəmiyyətdəki nüfuzu məhz bu münasibətin təzahürüdür.

Təsədüfi deyil ki, o, vətəninə, elmi ictimaiyyət arasında professor, etibarlı dost və şəxsiyyət kimi tanınır. Rafiq müəllim bu şərəfi uzunillik elmi və praktik fəaliyyəti, savadına görə qazanmışdır. Seçdiyi elmə və ixtisasına sədaqəti onu əldə etdiyi yüksək nəticələrə gətirmişdir. O, öz ağılı və zəkası ilə istər elm sahəsində, istərsə də bir təşkilatçı, rəhbər kimi müvəffəqiyyətlə irəliləmişdir. Qeyd edək ki, onun tədqiqatlarını nəzərdən keçirdikcə elmi maraq və fəaliyyət dairəsinin olduqca geniş olduğu dərhal gözə çarpır.

Bununla yanaşı, Rafiq müəllim ictimai həyatda da fəal iştirak edir. O, bir sıra milli və beynəlxalq elmi-praktik konfranslarda, respublikanın hüduqlarından kənarda keçirilən simpoziumlarda uğurlu çıxışları ilə seçilir.

Rafiq Mehdiyev respublikada yüksəkixtisaslı və elmi-pedaqoji kadrların attestasiyası sahəsində dövlət siyasətini həyata keçirən dövlət orqanı - Azərbaycan Respublikasının Prezi-

denti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının (AAK) rəyasət heyətinin üzvü kimi də fəaliyyət göstərmişdir. Təbii ki, elmin gələcəyini düşünən alim yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasından da kənarda qala bilməzdi. Qeyd edək ki, həmindövrə bütün məsələlər məhz Moskvada həll olunurdu. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Ali Attestasiya Komissiyası yaradıldı.

Onun ilk sədri akademik Azad Mirzəcanzadə təyin edildi, yeni rəyasət heyəti formalaşdı. Öz prinsipiallığı, obyektiv baxışları, yüksək elmiliyi ilə fərqlənən Rafiq müəllim də rəyasət heyətinin üzvü oldu. O, gənc alimlərin yetişməsində müstəsna fəallıq göstərirdi. Azad Mirzəcanzadə kimi, Rafiq müəllim də gənc tədqiqatçılara xüsusi qayğı, tələbkərliliklə yanaşı, onlara meydana çıxan çətinliklərin həllində kömək edir, dissertasiyalarının vaxtında müdafiəyə təqdim edilməsinə çalışırdı.

Rafiq Mehdiyev saf əqidəli vətən övladıdır. Onun yüksək vətəndaşlığı, vətənpərvərliyi, gənc nəslin təlim-təربiyəsində rolu, yetişdirdiyi alimlərə diqqət və qayğısı elmə, milli-mənəvi dəyərlərimizə, vətən torpağına bağlılıqdan qaynaqlanıb.

Rafiq Mehdiyevin tədqiqatlarında müasir dövrdə ətraf mühitin həddindən artıq çirklənməsi ilə bağlı meydana çıxan problemlər, dünya enerji istehsalında 90 faizdən çox payı olan neftdən istehsal edilən karbohidrogen tərkibli yanacaqların mövcud yanma metodunun qüsurları araşdırılır.

Rafiq müəllim 2020-ci ildə mühərrikçi elm adanı kimi elmi-tədqiqat layihəsi hazırlayaraq hökumətə təqdim etmişdir. Bu layihələrdən biri "Azərmaş" ASC-nin istehsalı olan Khazar (Xəzər) avtomobilinin Peugeot tipli mühərrikinin "MR-Proses" yanma mexanizmini tət-

Rafiq Mehdiyev - 85

Texnika elmləri doktoru, professor Rafiq İsrail oğlu Mehdiyev təkcə Azərbaycanca və MDB məkanında deyil, beynəlxalq səviyyədə təbəqələşdirilmiş yanıcı qarışıqla işləyən farkomer-məşəllə alışıdırma avtomobil mühərriklərinin yaradılması sahəsində tanınmış alimdir. Professor R.Mehdiyev Azərbaycan mühərrikçilər elmi məktəbinin əsasını qoyanlardan biridir. 1936-cı ildə Cəbrayıl rayonunda doğulan R.Mehdiyev 1958-ci ildə o zamanı Azərbaycan Politekniki İnstitutunun (indiki Azərbaycan Texniki Universiteti) mexanika fakültəsini bitirib, 1964-cü ildə namizədlik, 1981-ci ildə isə indiki Sankt-Peterburq Texniki Universitetində doktorluq dissertasiyasını müdafiə edib.

biq etməklə modernizə edib işlənmiş qazların yüksək ekoloji təmizliyi və az yanacaq sarfı ilə dünya səviyyəsində seçiləcək bir avtomobilin ərsəyə gətirilməsinə həsr edilmişdir. LPG yanacağı ilə işləyən TUMASAN traktor mühərrikindən fərqli olaraq bu layihədə özəl çüt sorma klapanları, silindr başlığı və sorma kollektoru olan mühərrikin layihələndirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Mühərrikçi alimin təqdim etdiyi elmi tədqiqat layihələrinin Energetika və İqtisadiyyat nazirliklərində müzakirəsi koronavirus pandemiyasına görə müvəqqəti təxirə salınmışdır. Lakin Rafiq müəllim ümid edir ki, bu bəşəri bəla səngiyəndən sonra bütün dünyanı maraqlandıran və Azərbaycan patenti ilə qorunan yeni mühərrikin layihələndirilməsi və istehsalı ilə əlaqədar çalışmalara başlamaq mümkün olacaqdır. Onun öz sözləri ilə desək, **"Bununla həm də Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda qabaqcıl avtomobil sənayesini inkişaf etdirmək arzusu reallaşacaqdır"**.

300-dən çox elmi əsərin, 15-ə yaxın ixtiranın müəllifi olan alimin son ixtiralarından biri maye qazla işləyən dizel mühərrikidir və bu ixtira Türkiyədə böyük uğur qazanıb. Bir sıra ixtiraları bəzi Qərbi dövlətlərində, o cümlədən İngiltərə, İtaliya, Almaniya, Rusiya və Yaponiyada patentləşdirilib. Yetişdirdiyi 20-dən artıq alim içərisində Hindistan, İraq, Suriya və Ukrayna vətəndaşları da var.

1967-ci ildə daxili yanma mühərrikləri və avtotraktor kafedrasının dosenti, 1983-cü ildən isə professor adına layiq görüldü. Həmin kafedraya uzun müddət rəhbərlik etdikdən sonra AzTU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən "Motor yanacaqları və ətraf mühit" ETİ-nin elmi rəhbəri olub.

Rafiq müəllim hazırda doğma vətəninə - Azərbaycandır. Uzun illər qardaş Türkiyədə - İstanbul Texniki Universitetində çalışmış, elmə öz mühüm töhfələrini vermişdir. Heç şübhəsiz ki, hamımızın arzusunda olduğumuz doğma torpaqlarımızın - Qarabağın işğaldan azad olunması və hazırda dirçəldilməsi Rafiq müəllimi də çox sevindirir. O çox xoşbəxt adamdır ki, ata ocağı - doğma Cəbrayılın düşmən tapdağından azad olunmasının şahidi olub.

Birmənalı olaraq deyim ki, yaxşılığa, xeyrə xidmət edən insanların əməyi heç vaxt hədəfə getmir. Müasirləşən və günü-gündən qloballaşan dünyamızda isə insan amilinin rolu nəinki azalır, əksinə, artmağa meyil edir.

Rafiq Mehdiyev, sözün əsl mənasında, insani keyfiyyətlərə malik alim, müdrik ağsaqqal, səmimi dost və gözəl ailə başçısıdır. Mən ona cəsarət, uzun ömür və səmərəli fəaliyyətində uğurlar arzu edirəm.

**Akademik
Ziyad SƏMƏDZADƏ**

"SOCAR Turkey" Türkiyənin cari hesab kəsrinin bağlanmasına 2 milyard dollar töhfə verib

"SOCAR Turkey" lirə-dollar problemlərinə görə Türkiyənin cari kəsrinin bağlanmasına 2 milyard dollara yaxın töhfə verib. Bu barədə "SOCAR Turkey Enerji A.Ş."nin (STEAS) baş direktoru Zaur Qəhrəmanov Azərbaycanın mətbuat nümayəndələri üçün keçirilən mətbuat konfransında deyib.

O bildirib ki, hazırda "SOCAR Turkey" Türkiyənin ən böyük investordur və birbaşa, yaxud dolay yolla 10 mindən çox insanı işlə təmin edir.

"SOCAR Turkey Enerji A.Ş."nin (STEAS) baş direktoru Zaur Qəhrəmanov Azərbaycan media nümayəndələri üçün keçirilən mətbuat konfransında onu da qeyd edib ki, Bu günə qədər "SOCAR Terminal", "Petkim", "Star" Neft Emalı Zavodu və TANAP daxil olmaqla investisiya xərcləri 16,5 milyard dolları keçib. O bildirib ki, layihənin investisiya xərcləri "Star" Neft Emalı Zavodu üzrə 6,3 milyard dollar, depolama üzrə 600 milyon dollar, "SOCAR Konteyner Terminalı" üzrə 400 milyon dollar, "Petkim" özəlləşdirməsi üzrə 2 milyard 40 milyon dollar və əlavə olaraq, hər il təxmini 100 milyon dollar, TANAP üzrə isə 6,5 milyard dollar olub.

Azərbaycanın bu il ən çox xam neft və neft məhsulları ixrac etdiyi ölkələr açıqlanıb

Yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycan ən çox İtaliyaya bitümlü süxurlardan alınmış xam neft və xam neft məhsulları ixrac edib. Həmin ixracın həcmi 11 milyon 408,9 min ton, dəyəri isə 5 milyard 337,7 milyon ABŞ dolları olub.

Bu barədə Dövlət Gömrük Komitəsi (DGK) məlumat yayıb.

On ayda ölkəmizdən Xorvatiyaya 751,2 milyon dollarlıq 1 milyon 530,6 min ton, İsrailə 611,7 milyon dollarlıq 1 milyon 256,8 min ton, İspaniyaya 552,6 milyon dollarlıq 1 milyon 270,8 min ton, Portuqaliyaya 533,9 milyon dollarlıq 1 milyon 77,8 min ton, Hindistana 496 milyon dollarlıq 1 milyon 122,7 min ton, Almaniya 405,6 milyon dollarlıq 791,2 min ton, Tunisə 373,7 milyon dollarlıq 782,8 min ton, Ukraynaya 359,6 milyon dollarlıq 819,6 min ton, Böyük Britaniyaya 312,4 milyon dollarlıq 624 min ton xam neft və xam neft məhsulları ixrac edilib.

Xatırladaq ki, hesabat dövründə Azərbaycandan ümumilikdə 23 milyon 800,4 min ton xam neft və xam neft məhsulları ixrac edilib, ixracın dəyəri 11 milyard 220 milyon dollar olub.

Dövlət Sərhəd xidmətinin hərbi helikopteri Elçin Quliyevdən helikopter qəzası ilə bağlı açıqlama

Noyabrın 30-da saat 10:40 radələrində Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) hərbi helikopteri Xızı rayonu ərazisində yerləşən “Qaraheybət” aviasiya poliqonunda təlim uçuşları yerinə yetirərkən qəzaya uğrayıb.

Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) noyabrın 30-da hərbi helikopterin Xızı rayonu ərazisində yerləşən “Qaraheybət” aviasiya poliqonunda təlim uçuşları zamanı qəzaya uğraması nəti-

cəsində həlak olan və yaralanan hərbi qulluqçuların adlarını açıqlayıb. **DSX-nin mətbuat mərkəzinə istinadla həlak olan və yaralanan hərbi qulluqçuların siyahısını təqdim edirik:**

1. Polkovnik Cavadov Füzuli Əli İbrahim oğlu;
2. Polkovnik-leytenant Nəzirov Emil Nəzir oğlu;
3. Mayor Həsənov Elmir Mircəlil oğlu;
4. Mayor Əhmədov Elbrus Səmrəddin oğlu;
5. Mayor Mayılov Emil Şahid oğlu;
6. Mayor Məmmədov Murad Yaşar oğlu;
7. Mayor Əliyev Emil Elman oğlu;
8. Tibb xidməti kapitanı Əhmədcanov Ceyhun Xanlar oğlu;
9. Kapitan Bayramlı Cavid Əhliman oğlu;
10. Kapitan Əliyev Xəyyam Əlixan oğlu;
11. Kapitan Qaraisəyev Teymur Ənvər oğlu;
12. Leytenant Süleymanov Abdulla Telman oğlu;
13. Baş leytenant Nağıyev Fərid Təyyar oğlu;
14. İşçi Nəbiyev Elçin Fikrət oğlu.

Hadisə zamanı polkovnik-leytenant Cəfərov Emil Məmməd oğlu və kapitan Ədilov Ramin Ramiz oğlu yaralanıblar.

Qəza nəticəsində həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına dərin hüznə başsağlığı verir və yaralıların tezliklə sağlamlarını arzu edirik.

“Helikopterin pilotu ən yüksək səviyyədə ağır şəraitlərdə uçuşlarda təlimatlı olan pilotları-mızdan biridir. Uçuş imkanı və icazəsi olan pilotlarımızdan biridir. Polkovnik Füzuli Cavadov I Qarabağ müharibəsində də iştirak edib”. Bu fikirləri Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) rəisi, general-polkovnik Elçin Quliyev hərbi helikopterin qəzaya uğraması ilə bağlı keçirdiyi mətbuat konfransında deyib.

O bildirib ki, helikopter, demək olar, yeni helikopterdir və qısa müddət öncə təmir işləri aparılıb.

Helikopter qəzasında həlak olanlara şəhid statusu veriləcək

“Helikopter qəzasında həlak olanlara qanunvericiliyə əsasən şəhid statusu veriləcək.”

Bu sözləri Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) rəisi, general-polkovnik Elçin Quliyev baş vermiş helikopter qəzası ilə bağlı deyib.

DSX rəisi qeyd edib ki, təlim zamanı həlak olan hərbiçilərə qanunvericiliyə uyğun olaraq, şəhid

statusu verilir. Qeyd edək ki, Dövlət Sərhəd Xidmətinin hərbi helikopteri Xızı rayonu ərazisində yerləşən “Qaraheybət” aviasiya poliqonunda təlim uçuşları yerinə yetirərkən qəzaya uğrayıb. Qəza nəticəsində 14 nəfər həlak olub, 2 nəfər yaralanıb.

Oktyabrda ölkədə elektrik enerjisi istehsalı artıb

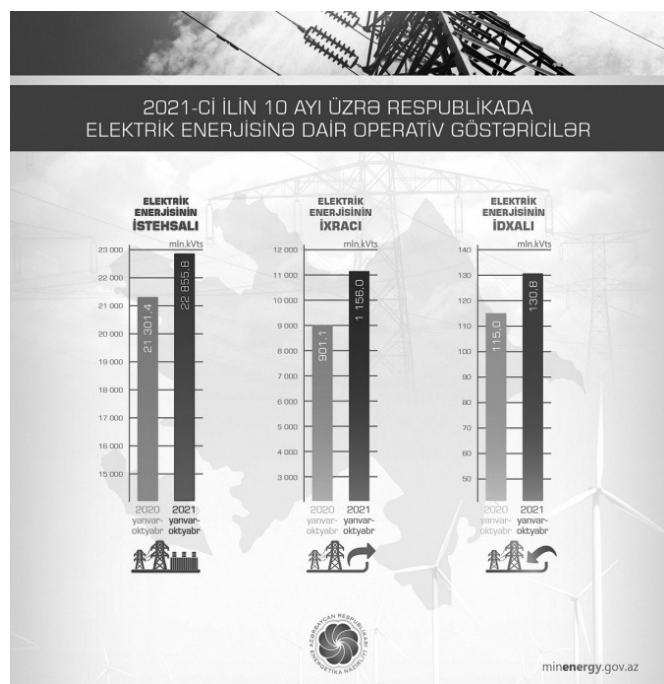
Cari ilin yanvar-oktyabr ayları üzrə elektrik enerjisinə dair operativ məlumatlara əsasən, oktyabr ayında respublikada elektrik enerjisinin istehsalı 2 milyard 168,8 milyon kVt/saat, ixracı 125,8 milyon kVt/saat, idxalı 10,3 milyon kVt/saat olub.

Energetika Nazirliyindən bildirilib ki, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə oktyabrda respublika üzrə elektrik enerjisinin istehsalı 273,1 milyon kVt/saat, ixrac 66,0 milyon kVt/saat artıb, idxal isə 0,4 milyon kVt/saat azalıb. Cari ilin yanvar-oktyabr aylarında isə respublikada elektrik enerjisinin istehsalı ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 1 milyard 554,4 milyon kVt/saat artaraq 22 milyard 855,8 milyon kVt/saat olub.

Hesabat dövründə ötən ilin 10 ayına nisbətən elektrik enerjisinin istehsalı İES-lərdə 1 milyard

394,8 milyon kVt/saat artaraq 21 milyard 458,6 milyon kVt/saat, SES-lərdə 162,5 milyon kVt/saat artaraq 1 milyard 108,9 milyon kVt/saat, digər mənbələr (KES, GES və BMTYZ) üzrə isə 2,9 milyon kVt/saat azalaraq 288,3 milyon kVt/saat olub.

Külək elektrik stansiyalarında 77 milyon kVt/saat, günəş elektrik stansiyalarında 48,5 milyon kVt/saat, Bərk Məişət Tullantılarının Yandırılması Zavodunda (BMTYZ) isə 162,8 milyon kVt/saat elektrik enerjisi istehsal edilib. Yanvar-oktyabr aylarında elektrik enerjisinin istehsalı “Azərenerji” ASC üzrə 20 milyard 504,3 milyon kVt/saat (İES-lərdə 19 milyard 525,3 milyon kVt/saat, SES-lərdə 979 milyon kVt/saat), Naxçıvan MR Dövlət Energetika Xidməti üzrə 379,1 milyon kVt/saat (İES-lərdə 216,8 milyon kVt/saat, SES-lərdə 117,4 milyon kVt/

saat, GES-də 44,9 milyon kVt/saat), “Azərişiq” ASC üzrə külək elektrik stansiyalarında 56,7 milyon kVt/saat, müstəqil elektrik stansiyaları üzrə 1 milyard 915,7 milyon kVt/saat təşkil edib.

Cari ilin 10 ayı ərzində elektrik enerjisinin ixracı 1 milyard 156 milyon kVt/saat olmaqla, 2020-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 254,9 milyon kVt/saat artıb. İrana 252,8 milyon kVt/saat, Türkiyəyə 318,6 milyon kVt/saat, Rusiyaya 79,1 milyon kVt/saat, Gürcüstana isə 505,5 milyon kVt/saat elektrik enerjisi ixrac olunub.

Bu dövrdə elektrik enerjisinin idxalı 130,8 milyon kVt/saat olmaqla, ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 15,8 milyon kVt/saat artıb. İrandan 27,3 milyon kVt/saat, Rusiyadan 78,9 milyon kVt/saat, Gürcüstandan isə 24,6 milyon kVt/saat elektrik enerjisi idxal edilib.

Supsa terminalından AÇG nefti yüklənmiş 1000-ci tanker yola salınıb

BP-nin əməliyyatçısı olduğu Qərb İxrac Boru Kəməri (Bakı-Supsa) vasitəsilə nəql olunan “Azəri-Chirag-Günəşli” (AÇG) nefti yüklənmiş 1000-ci tanker Qara dəniz sahilindəki Supsa terminalından yola salınıb.

BP-dən bildirilib ki, İtaliyaya yola düşən “Stamos” adlı 1000-ci tankerə AÇG yatağından hasil olunmuş və Səngəçal terminalından başlayaraq Azərbaycan və Gürcüstan ərazisi boyunca təh-

lükəsiz şəkildə nəql edilmiş 650 min barel xam neft yüklənilib.

Şirkətin Gürcüstan üzrə vitse-prezidenti Aytən Hacıyeva: “Bakı-Supsa BP və tərəfdaşlarının həyata keçirdiyi ilkin neft layihəsinin mühüm bir hissəsidir, Gürcüstanda və regiondakı təhlükəsiz və etibarlı əməliyyatlarımızın gözəl nümunəsidir. Supsa terminalından 1000-ci tankerin yola salınması həm də BP-nin Gürcüstandakı fəaliyyətinin 25-ci ildönümünə təsadüf edən əlamətdar bir hadisədir”.

Bakı-Supsa boru kəməri 1999-cu ildə istismara verildəndən bəri 700 milyon bareldən çox neft nəql edib. Boru kəmərinin hazırkı ixrac həcmi gündəlik 100 min barel təşkil edir.

BP-nin Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə ixrac boru kəmərləri üzrə meneceri Eldar Qaziyev: “İstismarda olduğu 20 ildən artıq müddətdə və 1999-cu ildə ilk tankerin yükləndiyi vaxtdan bəri Bakı-Supsa boru kəmərinin göstərdiyi əla iş icrası ilə həqiqətən fəxr edirik”.

Pakistan şirkətlərinin Qarabağda həyata keçirilən layihələrdə iştirakı müzakirə olunub

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov Pakistan İslam Respublikasının Müdafiə İstehsalatı naziri xanım Zobaıda Cəllalla görüşüb.

Bu barədə nazir Mikayıl Cəbbarov məlumat verib.

“Pakistan İslam Respublikasının Müdafiə İstehsalatı naziri

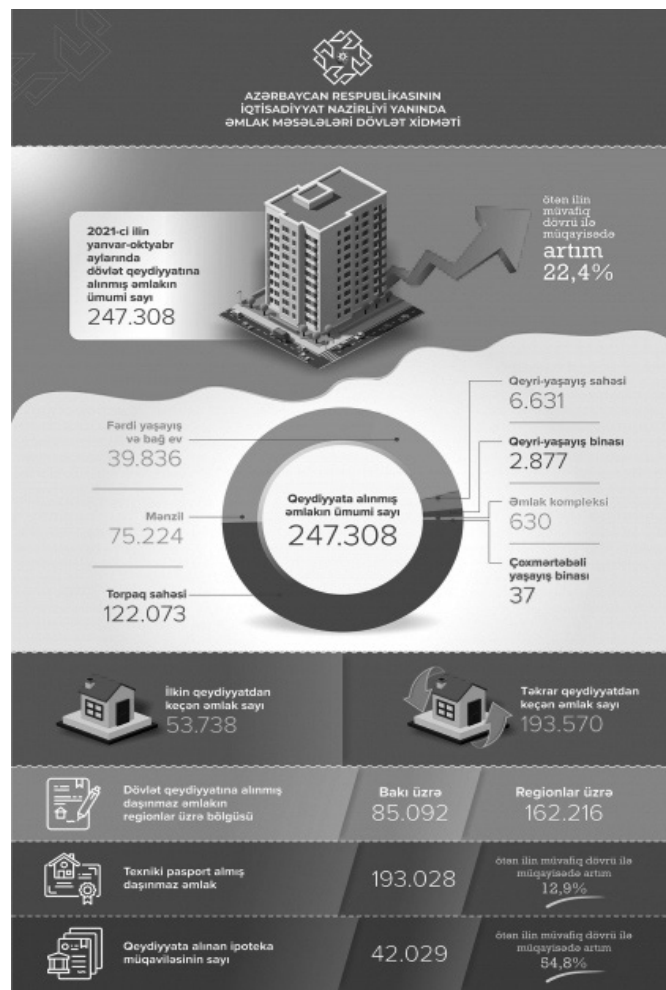
Zobaıda Cəllalla ölkələrimiz arasında sənaye sahəsində əməkdaşlığın inkişafı perspektivləri, işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə həyata keçirilən layihələrdə Pakistan şirkətlərinin iştirakı barədə fikir mübadiləsi apardıq”, - deyərək nazir qeyd edib.

Azərbaycanda daşınmaz əmlakın qeydiyyatı 22,4 faiz artıb

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidməti tərəfindən təbiiq edilən yeniliklər, xidmətlərin müasirləşdirilməsi vətəndaşların daşınmaz əmlakın qeydiyyatına olan əlçatanlığını artırıb. Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətindən bildirilib ki, bu ilin on ayında ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə daşınmaz əmlakın qeydiyyatı 22,4 faiz artaraq 247 min 308 olub. Bunun 53 min 738-i ilkin, 193 min 570-i isə təkrar qeydiyyatdır.

Cari ilin yanvar-oktyabr ayları ərzində mülkiyyət hüquqlarının qeydiyyatı aparılan əmlakdan 39 min 836-sı fərdi yaşayış və bağ evi, 75 min 224-ü mənzil, 122 min 73-ü torpaq sahəsi, 2877-si qeyri-yasayış binası, 6631-i qeyri-yasayış sahəsi, 630-u əmlak kompleksi, 37-si isə çoxmərtəbəli yaşayış binasıdır. Qeyd edək ki, 2021-ci ilin on ayı ərzində dövlət qeydiyyatına alınan daşınmaz əmlakların 85 min 92-si Bakı şəhərinin, qalanları isə bölgələrin payına düşür. Bu dövrdə 13 min 281 fərdi yaşayış və bağ evi ilkin dövlət qeydiyyatına alınıb. Əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə ilkin olaraq qeydiyyata alınan fərdi yaşayış və bağ evlərinin sayı 15,1 faiz artıb. Analoji hal torpaq və qeyri-yasayış sahələrinin ilkin qeydiyyatında da müşahidə edilib.

Cari ilin yanvar-oktyabr ayları ərzində 193 min 28 daşınmaz əmlakın texniki inventarlaşdırılması aparılıb və texniki pasportu tərtib edilib. Bu isə ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 12,9 faiz artım deməkdir. Ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 2021-ci ilin 10 ayı ərzində qeydiyyata alınan ipoteka müqaviləsinin sayı 54,8 faiz artaraq 42 min 29 olub.

MDB ölkələrinə məhsul ixracı artıb

Yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycan MDB ölkələrinə 1 milyard 447 milyon 460 min ABŞ dolları dəyərində məhsul ixrac edilib.

Dövlət Gömrük Komitəsindən bildirilib ki, bu göstərici 2020-ci

ilin müvafiq dövrünə nisbətən 351 milyon 947 min dollar çoxdur.

Cari ilin on ayında Azərbaycanın MDB ölkələrindən idxal etdiyi məhsulun dəyəri isə 2 milyard 272 milyon 494 min dollar olub.

2-8 dekabr 2021-ci il

Azərbaycanda “Yaşıl büdcə” çərçivəsinin tətbiqi

İqlim dəyişikliyinə insan sağlamlığı, biomüxtəliflik və ekosistemlər üçün yaratdığı problemlər və artan mənfi təsirləri bütün dünyanı narahat etməkdədir. Azərbaycan da digər ölkələr kimi, iqlim dəyişikliyinə neqativ təsirlərinə məruz qalmaqdadır. Ölkədə iqlim dəyişikliyinə mənfi təsirləri özünü daha çox havanın orta illik temperaturunun artması, daşqınlar, sellər, quraqlıq və s. kimi təbiət hadisələrinin sayının artması ilə göstərir. Bu problemlə mübarizə istiqamətində tədbirlərin maliyyələşdirilməsi, bu sahəyə maliyyə resurslarının səmərəli mobilizasiyası, monitoring, qiymətləndirmə və hesabatlılıq sisteminin qurulması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli 2469 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişaf dair Milli Prioritetlər” sənədində təmiz ətraf mühit və “yaşıl artım” 5 milli prioritetdən biri olaraq müəyyən edilmiş və bu prioritet daxilində yüksək keyfiyyətli ekoloji mühitin və yaşıl enerji məkanının təmin edilməsi kimi iki strateji məqsədin reallaşdırılması nəzərdə tutulmuşdur. Həmin məqsədlərin həyata keçirilməsi, iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə və “yaşıl iqtisadiyyat” a keçid üçün böyük məbləğdə maliyyə resursları tələb olunur ki, bu resursların da cəlb olunması və səmərəli mobilizasiyası üçün büdcə siyasətinin milli ətraf mühit və iqlim prioritetləri və məqsədləri ilə əlaqələndirilməsi və iqlim dəyişikliyi ilə bağlı maliyyələşmənin büdcə sistemində sıx inteqrasiyası vacibdir. Dövlət maliyyəsinin iqlim dəyişikliyinə həssaslığının artırılması büdcə siyasətinin və dövlət xərclərinin ətraf mühit və iqlim təsirlərinin qiymətləndirilməsinə və iqlim məqsədlərinə uyğunlaşdırılması, daha əsaslı büdcə qərarlarının verilməsinə imkan yaradır. İqlimə həssas büdcənin tətbiqi iqlimlə bağlı dövlət xərclərinin müəyyən edilməsi, monitoring və qiymətləndirilməsi ilə yanaşı, iqlim dəyişikliyinə artan mənfi təsirləri ilə bağlı fiskal risklərin də qiymətləndirilməsinə və idarə olunmasına şərait yaratmaqla fiskal dayanıqlığın möhkəmləndirilməsinə kömək edir. Dünyada dekarbonlaşma meyillərinin, alternativ və bərpa olunan enerjiyə keçid təşəbbüsələrinin artması fonunda ölkə iqtisadiyyatının enerji keçidinə hazırlıq səviyyəsinin və dayanıqlılığının gücləndirilməsi üçün bu proseslərin mümkün mənfi təsirlərini, iqlim dəyişikliyi ilə bağlı fiskal risklərin qiymətləndirilməsi olduqca vacibdir. Təsədüfi deyildir ki, İqlim Dəyişikliyi üçün Maliyyə Nazirlərinin Koalisiyasının Helsinki Prinsiplərində də iqlim dəyişikliyinə makroiqtisadi siyasət, fiskal planlaşdırma, büdcə, dövlət investisiyalarının idarə edilməsi və sənətləmə təcrübələrində nəzərə alınması əsas prinsiplərdən biri kimi müəyyən edilmişdir. Son illərdə İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (İÖİT), BMT-nin İnkişaf Proqramı (BMTİP) kimi bir sıra beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən müəyyən metodoloji təlimatlar və tövsiyələr təqdim edilsə də, hazırda dünyada büdcə siyasətinin iqlim dəyişikliyinə təsirlərini və ya büdcənin nə qədər “yaşıl” olduğunu qiymətləndirməsində istifadə olunan vahid bir metodologiya, standart və ya qayda mövcud deyil. Bununla belə, bir sıra Avropa və Asiya ölkələrində iqlim dəyişikliyi ilə bağlı maliyyələşmənin büdcə proseslərinə inteqrasiyası, monitoring, qiymətləndirmə və hesabatlılıq sisteminin qurulması və “yaşıl büdcə”nin tətbiqi istiqamətində mühüm addımlar atılmaqdadır.

“Yaşıl büdcə” və ya İqlim Dəyişikliyi üzrə Maliyyələşmə Çərçivəsi (İDMÇ) ətraf mühit və iqlim məqsədlərinə nail olmaq üçün büdcə siyasətinin alətlərindən istifadəni özündə ehtiva edir. İÖİT-in təqdim etdiyi “Yaşıl büdcə” çərçivəsinə əsasən effektiv “yaşıl büdcə” bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə olan dörd təməl sütun üzərində qurulur: möhkəm strateji çərçivə, məlumatların toplanılması və siyasətin uyğunlaşdırılması üçün alətlər, hesabatlılıq və şəffaflıq və büdcənin idarə olunması çərçivəsi.

1. Strateji Çərçivə. Maliyyə planlaşdırmasına dəstək göstərək üçün hökumətin ətraf mühit və iqlimlə bağlı strateji prioritetlərinin və məqsədlərinin aydın şəkildə müəyyən edilməsi xüsusiə vacibdir. Məsələn, müvafiq prioritetləri və məqsədləri müəyyən edən milli iqlim dəyişikliyi və ya ətraf mühit strategiyaları və fəaliyyət planları bu istiqamətdə

Həsənov Rəşad Bayram oğlu, AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunun doktorantı, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi, direktor müavini

qarşıya qoyulmuş məqsədlərə nail olmaq üçün vergi və xərc siyasəti qərarlarına bələdçilik etməyə kömək edir. Azərbaycan hal-hazırda iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üzrə global səviyyədə qüvvədə olan əsas beynəlxalq sazişlərə və təşəbbüslərə qoşulsa da, hələlik ölkənin xüsusi bir iqlim dəyişikliyi strategiyası qəbul edilməmişdir. Mövcud qanunvericilikdə yalnız atmosfer havası, su ehtiyatları, meşə və istehsalat tullantıları, su bioresursları, biomüxtəlifliyin qorunması kimi bir sıra sahələr üzrə tənzimləyici hüquqi normalar qəbul edilmişdir. Son illər ərzində ölkədə qəbul edilmiş müxtəlif sahələri əhatə edən bir sıra dövlət proqramlarında, strateji sənədlərdə, fəaliyyət planlarında və s. ətraf mühitlə bağlı müəyyən hədəflərin də reallaşdırılması nəzərdə tutulmuşdur. Hazırda Milli Prioritetlərə uyğun olaraq hazırlanan “2022-2026-cı illər üzrə Sosial-iqtisadi İnkişaf Strategiyası”nda ətraf mühit və “yaşıl iqtisadiyyat”la bağlı müəyyən ediləcək məqsəd və hədəflər bu sahədə strateji çərçivənin gücləndirilməsinə mühüm töhfə verəcəkdir.

2. Məlumatların toplanılması və siyasətin uyğunlaşdırılması üçün alətlər. “Yaşıl büdcə” alətləri büdcə siyasətinin ətraf mühit və iqlim məqsədlərinə necə təsir etdiyinə dair informasiya toplamağa kömək edir. Bu alətlərin tətbiqi zamanı toplanan məlumatlar xərclərin təhlilini və daha məlumatlı və əsaslı büdcə qərarlarının verilməsini dəstəkləməklə büdcə qərarlarının ətraf mühit və iqlimlə bağlı strateji prioritetlərlə uyğunluğunu təmin etməyə kömək edə bilər. Belə alətlərdən ən geniş tətbiq olunan iki alət nəzərdən keçirək: İqlimlə Əlaqəli Dövlət Xərcləri və İnstitusional İcmal (İÖDXİİ) dövlət xərclərinin və onların iqlim dəyişikliyi, iqlim dəyişikliyi planları və siyasətləri, institusional çərçivə və dövlət maliyyəsi arxitekturası ilə əlaqələrinin keyfiyyət və kəmiyyət təhlilini aparmağa imkan verən fiskal diaqnostika alətidir. İÖDXİİ dövlət xərclərini nəzərdən keçirməsinə metodologiyası əsasında işləyib hazırlanmışdır və BMT-nin İnkişaf Proqramı tərəfindən təkmilləşdirilərək, İÖDXİİ Metodoloji Bələdçisinin 2015-ci il buraxılışında dərc olunmuşdur. Həmin təlimatda göstərilirdi ki, İÖDXİİ analitik çərçivəsinin üç əsas sütunu var: siyasət təhlili, institusional təhlil və iqlimlə bağlı dövlət xərclərinin təhlili. İqlimlə bağlı (və ya “Yaşıl”) Büdcə İşarələməsi (İBİ) – “Yaşıl büdcə” çərçivəsinin əsas komponenti olaraq İBİ büdcədə iqlimlə əlaqəli xərclərin müəyyən edilməsi və təsnifləşdirilməsi üçün tətbiq edilir. Onun tətbiqi iqlimlə bağlı xərclərin monitoringinə və qiymətləndirilməsinə imkan verir. Son illər dünyada mövcud büdcə sistemi daxilində iqlimlə bağlı xərcləri müəyyən etmək və müntəzəm olaraq qiymətləndirmək üçün İBİ mexanizmindən istifadə edən ölkələrin sayı artmaqdadır. Avropa İttifaqı ölkələri daha çox mitiqasiyaya (məsələn, karbon vergisi), Asiya-Sakit Okean, Afrika və Latin Amerikası ölkələri isə daha çox adaptasiya tədbirlərinə diqqət yetirirlər. Bəzi ölkələrdə (məsələn, Fransa) hətta iqlim dəyişikliyinə mənfi təsir göstərən fəaliyyətlər üçün mənfi işarələmə (tagging) tətbiq edilir.

3. Hesabatlılıq və şəffaflıq. Maraqlı tərəflərə (məsələn, parlament və vətəndaş cəmiyyəti) hesabatların verilməsi “yaşıl büdcə”nin keyfiyyətinin və təsirlərinin qiymətləndirilməsini asanlaşdırır. Son illər ölkəmizdə dövlət maliyyəsi

nin idarə edilməsində şəffaflıq və hesabatlılıq artırılması, ictimaiyyətin və vətəndaş cəmiyyəti institutlarının büdcə proseslərində iştirakının genişləndirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atılmaqdadır. Belə ki, büdcə müzakirələrində ictimai iştiraklığın təşviqi, büdcə öncəsi debatların və açıq müzakirələrin başlanmasına imkan yaradılması məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən “Dövlət və icmal büdcələrinin ilkin göstəricilərinə dair açıqlama” - “İlkin Büdcə Bəyanatı”, “Vətəndaşın Büdcə Bələdçisi” kimi sənədlər hər il Nazirliyin rəsmi saytında yerləşdirilir. Gələcəkdə “yaşıl büdcə”nin tətbiqi istiqamətində əsas hesabət aləti kimi “Yaşıl Büdcə Bəyanatı” da yuxarıda qeyd olunan məlumatlara əlavə olunaraq, maraqlı tərəflərə açıqlana bilər. Bu sənəd hər hansı bir büdcə ilində büdcənin “yaşıl” məqsədlərə necə uyğunlaşdırıldığına dair ümumi mənzərəni göstərməyə kömək etməklə parlament və vətəndaşlar kimi maraqlı tərəflərin büdcə müzakirələrində iştirakını təmin edə bilər.

4. Büdcənin idarə olunması çərçivəsi. Müasir büdcə çərçivəsi “yaşıl büdcə” üçün güclü əlverişli mühit təmin edir. Burada söhbət strateji planlaşdırma və büdcə tərtibi, çoxillik büdcə zərfləri, nəticələr və performans əsaslanan büdcə prosesləri, eləcə də parlamentlər və vətəndaş cəmiyyəti arasında əlaqələri özündə ehtiva edən bir büdcə çərçivəsindən gedir.

“Yaşıl büdcə”yə istənilən yanaşma ölkənin mövcud dövlət maliyyə idarəçiliyi çərçivəsinə əsaslanmalı və uyğunlaşdırılmalıdır. Məsələn, güclü performans büdcəsi, nəticə əsaslı büdcə sistemində maliyyə ölkələrdə milli ətraf mühit və iqlim məqsədləri ilə bağlı hədəflərin və performans göstəricilərinin büdcə prosesinə inteqrasiya edilməsi daha asandır.

Qeyd olunmalıdır ki, nəticə əsaslı büdcə mexanizminə keçid istiqamətində son illərdə Azərbaycanda müəyyən uğurlar əldə edilmişdir. Belə ki, dövlət xərclərinin səmərəliliyinin və ünvanlılığının artırılması məqsədilə 2019-cu ildə 3 pilot sektorda (“Təhsil”, “Kənd təsərrüfatı” və “Ətraf mühitin mühafizəsi”) Orta-məddətli Xərclər Çərçivəsinin (OMXC) və nəticə əsaslı büdcə tərtibi mexanizminin tətbiqinə başlanılmışdır. Büdcə xərclərinin funksional təsnifatının qeyd olunan 3 pilot bölməsinin ortamüddətli dövr üçün sektor strateji planları və həmin planlara uyğun olaraq Xərclər Çərçivəsi hazırlanmışdır. Pilot bölmələrin büdcələri ilk dəfə olaraq proqram/tədbir əsasında formalaşdırılmış və sektor strateji planlarda müəyyən edilmiş hədəflərə nail olunma səviyyəsinin qiymətləndirilməsi, habelə dövlət vəsaitlərinin istifadəsinin səmərəliliyinin ölçülməsini təmin etmək məqsədilə monitoring və icra indikatorları tətbiq edilmişdir. Qeyd olunan üç pilot sektorda proqram və nəticə əsaslı büdcə mexanizminin tətbiqinə başlanılması iqlim maliyyəsinin büdcə proseslərinə inteqrasiyası üçün geniş imkanlar açır. Hesab edirik ki, “yaşıl büdcə”nin tətbiqinə də pilot olaraq həmin sektorlardan başlamaq olar. Etibarlı iqlim dəyişikliyi statistikasının və iqlimə həssas monitoring, qiymətləndirmə və hesabatlılıq sisteminin mövcudluğu İÖDXİİ və İBİ alətlərinin tətbiqi və “Yaşıl büdcə” çərçivəsinin formalaşdırılması üçün ilkin şərtidir. Son illərdə Dövlət Statistika Komitəsi (DSK) tərəfindən ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı dərc olunan məlumatların əhatəsi

genişləndirilmişdir. Qeyd olunmalıdır ki, 13-cü DİM iqlimlə bağlı 5 hədəfi və 8 indikatoru əhatə edir. Lakin hazırda Azərbaycanda bu 8 iqlim dəyişikliyi göstəricisindən yalnız ikisi (“13.1.1. Bütün ölkələrdə iqlimlə bağlı təhlükələrə və təbii fəlakətlərə qarşı dayanıqlıq və uyğunlaşma potensialını gücləndirmək” və “13.2.2. İstixana qazlarının ümumi ilik emissiyaları”) mövcuddur. İqlim dəyişikliyi ilə bağlı müəyyən statistik məlumat bazası formalaşdırılsa da, iqlimlə bağlı maliyyələşmənin büdcə prosesinə inteqrasiyaya ehtiyac var. Ölkəmizdə hazırda büdcənin tərtibi, icrası və hesabatlılığında tətbiq olunan Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) Dövlət Maliyyə Statistika Təlimatına (GFSM 2014) və BMT-nin Dövlət İdarəetmə Orqanlarının Funksiyalarının Təsnifatına (COFOG) əsaslanan vahid büdcə təsnifatında iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üzrə ayrılan xərclərin bir xərc maddəsində birləşdirilməsinin mümkün olmaması bu istiqamətə ayrılmış dövlət xərclərinin uçotunu, monitoringini və təhlilini çətinləşdirir. Başqa sözlə, mövcud büdcə təsnifatı iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə tədbirlərinə nə qədər vəsait ayırdığını təyin etməyə imkan vermir və Dövlət Maliyyəsinin İdarə Olunması (DMI) Sisteminin iqlimə həssaslığının artırılmasına ehtiyac var. Bu problem İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kömək edən İÖDXİİ-nin tətbiqi ilə başlamağı tövsiyə edir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İBİ-nin tətbiqi ilə həll etmək mümkündür. BMT-nin İnkişaf Proqramı iqlim maliyyəsinin büdcə prosesinə inteqrasiyasına mövcud xərc sxemini və iqlim dəyişikliyi maliyyəsinə dəstəkləyən büdcə sistemlərini başa düşməyə kö

Дипломатический успех Алиева на рабочей встрече в Сочи

Трехсторонняя встреча в Сочи, как и отдельные разговоры Ильхама Алиева и Никола Пашиняна с Владимиром Путиным с глазу на глаз, не попадут в разряд исторических. Это был, что называется, рабочий обмен мнениями. Наверняка эти мнения были предельно откровенными, и российскому президенту предоставилась не одна возможность выступить в качестве модератора, то есть стороны, обеспечивавшей относительную спокойность контакта двух других сторон, которые в принципе не могут происходить без мощной искры взаимного неприятия. Пролито столько крови и оружие на границе стреляет по сей день. Но все же в этой неисторической встрече Азербайджан добился поставленных перед собой задач.

«Обсудили ход реализации», «подтвердили приверженность дальнейшему последовательному выполнению и неукоснительному соблюдению», «договорились активизировать совместные усилия», «условились предпринимать шаги» - вся лексика итогового совместного заявления хорошо передает суть и тональность обсуждения, в котором не было места каким-то прорывным решениям. За исключением главного принятого решения о восстановлении коммуникаций и транспортных коридоров. Однако, как известно, данный пункт был отражен и в мирном соглашении от 9 ноября и на январской встрече в Кремле. Но на протяжении года армянская сторона, как минимум своей риторикой противодействовала осуществлению данного соглашения. Кремль в очередной раз продемонстрировал, что без стабилизирующей роли России в регионе сохранится опасность возобновления боевых действий. Соответствующие положения включили в итоговый документ: стороны «отметили важный вклад российского миротворческого контингента в стабилизацию обстановки и обеспечение безопасности в регионе». И заключительный абзац совместного заявления: «Российская Федерация будет и далее оказывать все необходимое содействие в интересах нормализации отношений между Азербайджанской Республикой и Республикой Армения, формирования атмосферы доверия между азербайджанским

и армянским народами, а также выстраивания добрососедских отношений в регионе». Сочинская встреча, скорей, является новой попыткой взять под контроль конфликт, который все время выпадает за рамки контроля. Собственно, о рамках: Путин не зря указал, что в ходе беседы обсуждались механизмы, которые позволили бы перейти к демаркации и делимитации границ. Пока нет ясности, где заканчивается территория одного государства и начинается территория другого, взаимные претензии неизбежны, а формы предъявления претензий могут быть самыми разными, вплоть до применения вооруженных сил. При том, что претензии Армении могут быть большие, возможности применения силы у Азербайджана куда больше, и в этом пункте становится особенно явно. Хотя основополагающий подход России, принятый как Алиевым, так и Пашиняном, о проведении делимитации и демаркации на основе военных карт советского периода указывает на еще одну дипломатическую победу Баку – все политические, административные и военные карты после советизации гарантируют территориальную целостность Азербайджана в его нынешних границах. Другое важное для Азербайджана достижение – в итоговой декларации не нашла отражения формулировка «карабахский конфликт», который правительство Азербайджана считает решенным. И наконец, президенту И.Алиеву удалось провести свою повестку, в первую очередь по Зангезурскому коридору и обеспечению автомобильного и железнодорожного сообщения, что на нынешней послевоенной стадии является приоритетом. Азербайджан отстоял одно из политических завоеваний во второй войне жестко и вполне успешно. Заявлена будущая встреча вице-премьеров в Москве, в развитие результатов встречи лидеров, очевидно, для реализации уже рабочих документов «по выработке механизмов». Допуская известную иронию к неизбежной дипломатической бюрократии, нельзя недооценивать важности подобной рутины, поскольку именно повышенное внимание к мелочам позволяет порой выигрывать важные сражения росчерком пера, сохраняя тысячи жизней.

Google посвятил дудл выдающемуся математику-азербайджанцу

Поисковая система Google посвятила дудл уроженцу Баку, всемирно известному математику, основоположнику теории «нечёткая логика» и одному из основателей теории нечётких множеств Лютфи Заде (Лютфали Рагим оглу Алескерзаде). В комментарии к нему поисковик уточняет, что в этот день, 30 ноября 1964 года, Заде представил «Нечеткие множества» - революционную работу, познакомившую мир с его теорией «нечёткая логика» (fuzzy logic). Ученый провел и опубликовал такие исследования, как «Теория впечатлений», «Теория систем», «Теория оптимальных фильтров», которые сыграли важную роль в развитии науки, формировании ее на новых основах. Лютфи Заде ушел из жизни 6 сентября 2017 года. Через год на его могиле в Аллее почетного захоронения в Баку

был установлен памятник работы Омара Эльдарова. Дудлы Google - забавные картинки, анимации и игры, которые появляются на главной странице поисковика в честь различных событий, праздников и юбилеев. Дудлы, как правило, делятся на глобальные (те, что доступны во всем мире, на всех доменах Google) и локальные - их можно увидеть только в одной или нескольких странах.

Ибрагим Раиси: в вопросе Карабаха у Тегерана открытая и однозначная позиция

Азербайджан придает большое значение отношениям с Ираном, заявил президент Ильхам Алиев на встрече с иранским коллегой Ибрагимом Раиси, которая состоялась в Ашхабаде на полях 15-го саммита Организации экономического сотрудничества. «Это наша первая встреча. Уверен, что эта встреча придаст сильный толчок азербайджано-иранским связям. ... Мы придаем очень большое значение отношениям с Ираном», – сказал Ильхам Алиев.

Ибрагим Раиси, в свою очередь, отметил, что официальные лица двух стран – на уровне вице-премьеров, министров иностранных дел – уже провели хорошие переговоры. «Уверен, что такие встречи, контакты, обсуждения внесут вклад в развитие отношений между двумя странами. Вопросы, которые возникают в наших отношениях, можно решить такими контактами и визитами. Наши отношения с Азербайджаном это не только отношения соседей, это отношение наших сердец», – отметил иранский президент. Раиси добавил, что «мы никогда не позволим, чтобы другие вмешивались в наши отношения»: «Мы должны сами решать наши вопросы, продвигать отношения, должны совместно работать, чтобы углублять взаимовыгодное сотрудничество. Имеющий опыт показывает, что когда мы сами обсуждали наши вопросы, мы большинство из них смогли решить и преодолеть преграды».

Президент ИРИ отметил, что в вопросе Карабаха у Тегерана «была открытая и однозначная позиция»: «От верховного руководителя до чиновников госструктур – все придерживались позиции, что территориальная целостность Азербайджана должна быть обеспечена». В ходе встречи лидеры двух стран обсудили транспортный коридор Север – Юг, а также сотрудничество в рамках Зангезурского транспортного коридора. Было отмечено, что создание Зангезурского коридора выгодно и Ирану. Лидеры двух стран также обсудили создание энергокоридора между Азербайджаном, Россией и Ираном, обменялись мнениями по сотрудничеству в рамках международных организаций, расширения торгово-экономических связей.

Эрдоган о солидарности с Путиным

Президент Турции Реджеп Тайип Эрдоган считает, что солидарность его страны с Россией способствует значительному притоку российских туристов в республику в 2021 году. "В текущем сезоне наблюдается серьезный приток туристов из России. Анталя сейчас привлекает российских туристов, численность которых не видели ни в один

сезон", – сказал он во вторник в интервью телеканалу ТРТ. По мнению турецкого лидера, этому способствует солидарность двух стран. "Конечно, наша солидарность с [президентом РФ Владимиром] Путиным, наша солидарность с Россией обеспечивают [Турции] приток туристов", – цитирует слова Эрдогана ТАСС.

Чем опасен омикрон-штамм COVID-19

В мире пристально следят за распространением новой линии коронавируса. "Омикрон" впервые выявили в Ботсване, больше всего изолятов получили в ЮАР. Есть возовные случаи в Гонконге, Канаде, Израиле, Австралии и нескольких странах Европы, в понедельник в Шотландии и Германии подтвердили местные заражения. В России штамм пока не фиксировали. Что известно о его свойствах, симптомах и тяжести заболевания — в материале РИА Новости. Этот вариант SARS-CoV-2 обнаружили 22 ноября ученые из Центра инноваций и реагирования на эпидемии ЮАР совместно с частными лабораториями. Первые распечатанные образцы загрузили в публичную базу GISAID, где сразу нашли похожий изолят в Гонконге у пациента, прибывшего из Южной Африки. Геном вируса содержал более шестидесяти мутаций, 32 из них — в спайк-белке. Именно это привлекло внимание специалистов. Спайк-белок, или белок-шип, расположен на поверхности вирусной частицы. С его помощью патоген проникает через мембрану клетки человека и начинает размножаться. Важно и то, что белок-шип вызывает иммунный ответ организма — на него нацелены все

существующие вакцины. Это ключевая часть коронавируса, за изменениями которой пристально следят генетики. SARS-CoV-2 легко заражает людей, недаром он вызвал пандемию. Вершиной его эволюции считают "дельту" с рекордной скоростью распространения. Однако неродственному гипермутанту никто не удивился. ВОЗ в считанные дни присвоила ему идентификационный номер B.1.1.529, выделила в отдельную линию — "омикрон" — и внесла в список вызывающих озабоченность вариантов. Большинство изменений в "омикроне" уже известны ученым. К примеру, делеция, то есть выпадение аминокислот, в позиции 69 и 70 есть у альфа- и эта-линий. И несколько мутаций в участке, где закодированы "ножницы" для разрезания белка-шипа на две пептидные цепи (фуриновый сайт). Две замены — Q498R и N501Y — помогают связываться с мембраной клетки. Все это потенциально увеличивает заразность. Также есть мутации, которые теоретически помогают вирусу уходить от врожденного иммунитета и ускоряют его размножение внутри клетки, что ведет к большей вирусной нагрузке в организме зараженного.

Nəcəf bəy Vəzirov (1854-1926)

Azərbaycan dramaturgiyasının inkişafında, onun ideya-estetik məzmun, bədii sənətkarlıq keyfiyyətlərinin zənginləşdirilməsində, milli teatrın yaradılmasında və inkişafında müstəsna rolu olmuş, bütün ictimai fəaliyyəti və ədəbi yaradıcılığı ilə milli azadlıq hərəkatına yaxından kömək göstərən Nəcəf bəy Vəzirov Azərbaycan ədəbiyyatında faciə janrının əsasını qoymuş, Azərbaycanda feodal-patriarxal quruluşa qarşı çevrilmiş maarifçilik hərəkatının genişlənməsində yaxından iştirak etmişdir.

Nəcəf bəy Vəzirov 1854-cü il aprel ayının 2-də Azərbaycanın Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. O, ilk təhsilini dini məktəbdə almışdır. Burada bir il oxuduqdan sonra Şuşa şəhərindəki müllkiyyə məktəbinə gedir. Lakin yeniyetmə gənc həmin məktəbdə oxuya bilmir. Burada erməni müəllimin amansız rəftarı, uşaqları yerli-yersiz döyüb işgəncə verməsi Nəcəfi məktəbdən uzaqlaşmağa məcbur edir. O, 1868-ci ildə Şuşadan ayrılıb Bakıya gəlir. Burada imtahan verib real gimnaziyanın ikinci sinfinə daxil olur. Öz bacarığı və biliyi ilə tezliklə müəllimlərin rəğbətini qazanır. Gimnaziyanın sonuncu sinfində oxuyarkən artıq əlaçı şagird kimi tanınır, hətta dövlətli uşaqlarına dərs deməklə məşğul olurdu.

Hələ gimnaziya oxuyarkən o, böyük Azərbaycan alimi, o zaman gimnaziyaada dərs deyən Həsən bəy Zərdabi ilə tanışlığı onun həyata baxışlarına böyük təsir göstərmişdir. Məhz Zərdabinin məsləhəti ilə Nəcəf bəy təbiət elmlərinə xüsusi maraq göstərir, rus klassik yazıçılarının

əsərlərini mütaliə edərək, mütərəqqi ideyalarla tanış olur. Yazıcının teatrla tanışlığı da bu zaman başlayır.

1874-cü ildə N.Vəzirov real gimnaziyanı qurtarıb təhsilini davam etdirmək üçün Rusiyaya gedir, Petrovski-Razumovski Meşə və Təbiətşünaslıq Akademiyasının Meşəçilik şöbəsinə daxil olur.

N.Vəzirovun Moskvada təhsil aldığı illər Rusiyada azadlıq ideyalarının, zəhmətkeş kütlənin mənafeyini müdafiə edən xalqçılıq hərəkatının genişləndiyi bir dövrə təsadüf edir. Hələ Bakıda real gimnaziya oxuyarkən H.Zərdabi kimi milli-azadlıq ideyaları ilə tərbiyələnen N.Vəzirov Moskvada daha qaynar bir inqilabi mühitə düşür. O tezliklə qabaqcıl fikirli gənclərlə dostlaşır, təhsil aldığı akademiyanın daxilində baş verən tələbə çıxışlarında və gizli təşkilatlarda iştirak edir. Hətta 1878-ci ildə H.Zərdabinin təşəbbüsü ilə "İmdadiyyə" adlı dərnək təşkil edir.

1878-ci ilin iyun ayında N.Vəzirov Petrovski-Razumovski Akademiyasının Meşəçilik şöbəsini bitirib, tə-

yinatla Qafqaza göndərilir. O, Yelizavetpol quberniyasında meşəbəyi vəzifəsində çalışır.

1890-cı illərin əvvəllərindən başlayaraq Rusiyada inqilabi-azadlıq hərəkatının yüksəlişi ilə əlaqədar Petrovski-Razumovski Akademiyasının məzunlarını təqib edirlər. Bununla əlaqədar olaraq N.Vəzirovu da siyasi etibarsızlıqda günahlandırıb, meşəbəyi vəzifəsindən azad edirlər. Bundan sonra sənəti ilə əlaqəsi olmayan müxtəlif yerlərdə çalışır. Əvvəlcə İrəvan quberniya idarəsi tibb şöbəsinin katibi, sonra isə Qazaxda mübahisəli işlərə baxan şöbənin katibi vəzifəsində işləyir. Lakin bu işlərin heç biri onun xoşuna gəlmir.

O, 1895-ci ildə Bakıya köçmüş, burada lazımı imtahanları verib vəkillik vəsiqəsi almış və məhkəmələrdə çalışmışdır. O, Bakıda uzun müddət ayrı düşüüyü bədii yaradıcılığını davam etdirmiş, "Yağışdan çıxdıq yağmura düşdük", "Müsibəti-Fəxrəddin", "Pəhləvanı-zəmana" kimi klassik əsərlərini yaratmış, Azərbaycan ədəbiyyatında faciə janrının əsa-

sını qoymuşdur.

N.Vəzirov 1903-cü ildə Bakı dumasına katib seçilmiş, az sonra isə şəhər maarif şöbəsi rəisinin müavini təyin edilmiş və keçmiş müəllimi Həsən bəy Zərdabi ilə birlikdə doğma xalqının tərəqqisi üçün yeni məktəblərin, müxtəlif maarif ocaqlarının açılması işində yaxından iştirak etmişdir.

1905-ci il inqilabı N.Vəzirovun ədəbi-ictimai fəaliyyətinin genişlənməsi üçün münbit zəmin yaratmışdır. Maarifpərvər ədib bir tərəfdən Bakıda çıxan "Həyat", "İrşad", "Təzə həyat", "Açıq söz" və s. qəzetlərdə "Dərviş" imzası ilə "Balaca mütəfərrəqələr" başlığı altında burjuva-mülkədar cəmiyyətinin ictimai eyiblərini açan fel-yetonlar yazmış, digər tərəfdən dram dərnəklərinə rəhbərlik etmiş, Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafı, aktyor nəslinin yetişməsi üçün yorulmadan fəaliyyət göstərmişdir. Bütün ictimai fəaliyyəti və ədəbi yaradıcılığı ilə milli azadlıq hərəkatına yaxından kömək göstərən Nəcəf bəy Azərbaycanda feodal-patriarxal quruluşa qarşı çevrilmiş maarifçilik hərəkatının

genişlənməsində yaxından iştirak etmişdir. 1913-cü il noyabr ayının 15-də "Şəfa" maarif cəmiyyəti Nəcəf bəy Vəzirovun ədəbi fəaliyyətinin 40 illiyi münasibətilə Bakıda təntənəli yubiley gecəsi keçirir. Bu gecə böyük bir mədəni bayrama çevrilir. Qəzetlər yazıcının həyat və fəaliyyətindən bəhs edən məqalə-çerklər, məlumat dərc edirlər.

Azərbaycanın görkəmli ziyalıları yubilyara məktub, teleqram göndərir, onu bu yubileyə layiq yazıçı, möhtərəm ədib, qüdrətli vətəndaş, müəllim və tərbiyəçi, xalqın fədakar oğlu kimi qiymətləndirirlər. Xalqın ehtiramı N.Vəzirovun yaradıcılıq ilhamını, işləmək həvəsini coşdurmuş, ədib həm ictimai həyatda, həm də bədii yaradıcılıq sahəsində daha fəal çalışmışdır. Bu illərdə o, "Pul düşkünü Hacı Fərəc" komediyasını, "Təzə əsrin ibtidası" dramını yazmış, böyük fransız yazıçısı Jan Batist Molyerin "Xəsis" komediyasını "Ağa Kərim xan Ərdəbili", fransız məzhəkəsi "Vəkil Patelen"i isə "Dələduz" adı ilə təbdil etmişdir. Azərbaycanda Aprel istilasından sonra N.Vəzirov Bakıda Kənd Təsərrüfatı Texnikumunda müəllim işləmişdir. Yazıçı meşəçilik işi ilə bağlı tələbələri Azərbaycanın müxtəlif rayonlarına aparır, təcürbə məşğələlərinə rəhbərlik edirdi. Lakin qocaman yazıcının səhəti pozulmuşdu, tez-tez ürək ağrısından şikayətlənirdi. Həkimlər ona işdən çıxıb istirahət etməyi məsləhət görürdülər.

Nəcəf bəy Vəzirov 1926-cı il iyul ayının 9-da vəfat etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 7 may 2019-cu il tarixli, 211 nömrəli Qərarı ilə Nəcəf bəy Vəzirov Azərbaycan Respublikasında əsərləri dövlət varidatı elan edilən müəlliflərin siyahısına daxil edilmişdir.

Ağdam və “Araz Vadisi İqtisadi Zonası” sənaye parklarına layihələr təqdim edilir

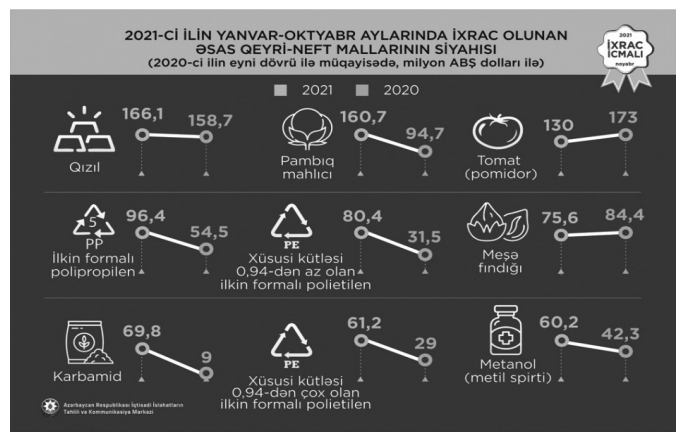
Ağdam və “Araz Vadisi İqtisadi Zonası” sənaye parklarına böyük maraq göstərilir. Bu sənaye parklarının rezidenti olmaq üçün sahibkarlar tərəfindən İqtisadiyyat Nazirliyinə 10-dək layihə təqdim edilib.

Bu barədə İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov deyib.

Nazir qeyd edib ki, bu layihələrin ilkin investisiya dəyəri 40 milyon manata yaxındır. Hazırda layihələrin dəyərləndirilməsi aparılır.

Qeyri-neft sektorunda ən çox ixrac edilən malların siyahısı açıqlanıb

Bu il qeyri-neft sektorunda ən çox ixrac edilən malların siyahısı açıqlanıb. AZƏRTAC İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin “İxrac icmalı”nın noyabr sayına istinadla xəbər verir ki, cari ilin yanvar-oktyabr ayları ərzində ixrac edilən qeyri-neft sektoruna aid malların siyahısında qızıl (166,1 milyon ABŞ dolları) birinci olub. Bu siyahıda pambıq məhlulu (160,7 milyon ABŞ dolları) ikinci, pomidor (tomat) (130 milyon ABŞ dolları) isə üçüncü yerdə qərarlaşıb.

Yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycandan 3184 çeşiddə məhsul ixrac olunub

Cari ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycandan 3184 çeşiddə məhsul ixrac olunub. Bu barədə Dövlət Gömrük Komitəsi məlumat yayıb.

Qeyd edək ki, on ayda Azərbaycanda ixrac əməliyyatlarının dəyəri 16 milyard 848,9 milyon ABŞ dolları olub.

On ayda Azərbaycanda 26,1 milyard dollardan çox ticarət əməliyyatları aparılıb

Yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycanda ticarət əməliyyatlarının dəyəri 26 milyard 182,6 milyon ABŞ dolları olub. Dövlət Gömrük Komitəsindən verilən məlumata görə, ticarət əməliyyatlarının 9 milyard 333,7 milyon dolları idxalın, 16 milyard 848,9 milyon dolları isə ixracın payına düşüb.

On ayda ən çox İtaliyaya məhsul göndərilib

Cari ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycan ən çox İtaliyaya məhsul ixrac edib. Dövlət Gömrük Komitəsindən bildirilib ki, on ayda ixracda əsas ölkələrin siyahısında ilk sırada İtaliya olmaqla, Türkiyə və Xorvatiya qərarlaşıb. İtaliyaya ixrac 6 milyard 672,5 milyon ABŞ dolları, Türkiyəyə 2 milyard 9,6 mil-

yon dollar, Xorvatiyaya isə 751,2 milyon dollar dəyərinədir. Azərbaycanla ticarət dövrüyəsində əsas ölkələrin siyahısında isə ilk üçlükdə İtaliya, Türkiyə və Rusiya dayanır. İtaliya ilə ticarət dövrüyəsi 7 milyard 23,6 milyon dollar, Türkiyə ilə 3 milyard 497,7 milyon dollar, Rusiya ilə 2 milyard 345,1 milyon dollar təşkil edib.

“Fitch”: “Omikron” ştamı global iqtisadiyyat üçün davam edən riskdir

“Omikron” ştamının təsirləri, yoluxuculuğu və şiddəti haqqında daha çox məlumat əldə olunana qədər iqtisadi artım proqnozlarımızı yeniləməyimiz üçün çox erkəndir”. Bu barədə “Fitch Ratings” beynəlxalq reyting agentliyi məlumat yayıb. Bildirilir ki, hazırda ötən ilin I rübündəki kimi böyük, sinxronlaşdırılmış global tənəzzül ehtimalı azdır, lakin ştamın yeni variantı yayılacağı təqdirdə inflyasiyanın yüksəlməsi makroiqtisadi göstəriciləri mürəkkəbləşdirəcək. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) noyabrın 26-da “Omikron”u yayılma forması və sağlamlığa təsir edə biləcək mutasiyalarının sayına görə narahatedici variant olaraq təyin edib. “Omikron”un simptomlarının daha pis olduğunu demək üçün heç bir məlumat olmasa da, onun ciddiliyini başa düşmək üçün günlər və ya bir

neçə həftə lazım olacaq.

“Fitch” hesab edir ki, yoluxmanın qarşısını almaq üçün ölkə miqyasında məhdudiyyətlər kimi son dərəcə sort qərarlar tələb edən yeni variantın mümkünlüyü global iqtisadiyyat üçün davam edən riskdir: “Lakin əksər böyük ölkələrin təcürbəsi göstərir ki, iş və istehlak modellərinin dəyişməsi ilə koronavirus pandemiyasının hər ardıcıl dalğasının iqtisadi artıma təsiri azalır. Peyvənd proqramları və virus haqqında təkmilləşdirilmiş elmi anlayış pandemiyanın başlanğıcı ilə müqayisədə qeyri-dərman müdaxilələrinə olan etibarı azaldıb. Bununla birlikdə, turizm və beynəlxalq səyahət kimi ən çox təzyiqlərə məruz qalan sektorlarda fəaliyyətin pandemiyaadan əvvəlki səviyyəyə qayıtması gecikəcək. Mal istehlakından xidmətlərə keçid də yavaşlaya bilər”.

DÜNYA

Təl-Əviv yaşayış üçün dünyanın ən bahalı şəhəridir

İsrailin Təl-Əviv şəhəri 2021-ci ildə qiymətlərinə görə Paris və Honkonqu qabaqlayaraq dünyada yaşayış üçün ən bahalı şəhərə çevrilib. Bu barədə məlumat Böyük Britaniyanın "Economist Group" kompaniyasının yaşayış qiymətlərinə görə dünyanın 173 iri şəhərini tədqiq etdiyi "Worldwide Cost of Living 2021" sənədində yer alıb.

Təl-Əviv 2020-ci ildə Paris, Honkonq, Osaka və Cenevrədən sonra ən bahalı beşinci şəhər idi. Onun birinci pilləyə yüksəlməsinə İsrail milli valyutasının ABŞ dollarına nisbətə məzənəsinin uzunmüddətli artımı, həmçinin ərzaq məhsullarının və nəqliyyatın bahalaşması səbəb olub. Ötən il şəhərdə əmtəə və xidmətlərin orta qiyməti 1,9 faiz, bu il isə 3,5 faiz artıb.

Pandemiyanın əvvəlindən bəri İsrail valyutası dollara nisbətə təxminən 10 faiz bahalaşmış. Bir ay öncə yerli valyutanın məzənnəsi ötən əsrin 90-cı illərinin ortalarından bəri ilk dəfə olaraq bir dollar üçün 3,04 şəkəl təşkil edib.

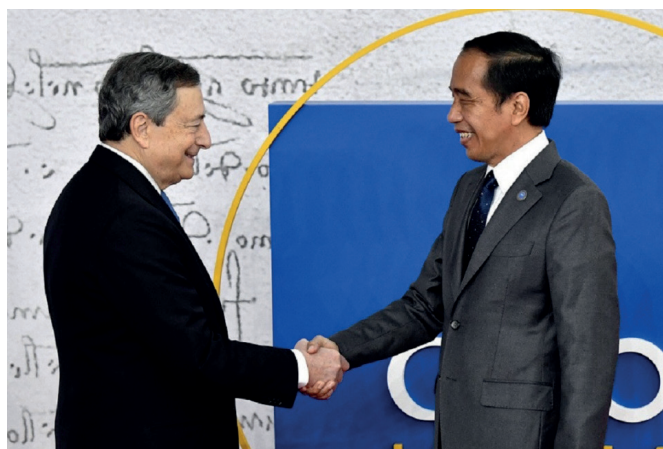
İndoneziya ilk dəfə G20-yə sədrlik etməyə başlayıb

Dekabrın 1-dən İndoneziya öz tarixində ilk dəfə rəsmi olaraq G20 qrupuna sədrlik etməyə başlayıb.

Bu barədə bəyanatla çıxış edən Prezident Coko Vidodo İndoneziyanın qrupa sədrliyi dövründə əsas diqqətin pandemiya sonrası iqtisadiyyatın bərpaşına, enerji mənbələrinin dəyişməsinə və rəqəmsal transformasiyaya yönəldiləcəyini bildirib. Prezident, həmçinin qeyd edib ki, qrupun yekun sammiti 2022-ci il oktyabrın 30-31-də Bali adasında əyani formatda keçiriləcək.

"Biz birgə səyləri stimullaşdıraraq, "Birlikdə bərpa etsək, daha güclü olarıq" şüarını əsas tutaraq dünya iqtisadiyyatını bərpa etməyə çalışacağıq", - deyərək C.Vidodo bildirib.

G20 sammitinin təşkili üzrə əlaqələndiricilərdən biri olan İndoneziyanın Xarici İşlər naziri xanım Retno Marsudi prioritet vəzifələr sırasında COVID-19 pandemiyasından sonra dünya iqtisadiyyatının bərpasının xüsusi yer tutduğunu qeyd edib. R.Marsudi bildirib ki, İndoneziya "səhiyyə sahəsində diplomatiya"nı inkişaf etdirərək, koronavirusa qarşı peyvəndin tətbiqində inkişaf etmiş ölkələrlə inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında fərqi aradan qaldırmağa çalışacaq.

Sammitin təşkili üzrə daha bir əlaqələndirici, İndoneziyanın İqtisadi Məsələlər naziri Air-lanqqa Xartarto isə ölkəsinin COVID-19-dən sonra struktur və maliyyə islahatları aparmada, həmçinin rəqəmsallaşma, insan ehtiyatlarının inkişafı və qadınların və gənclərin rolunun genişləndirilməsi kimi məsələlərdə maraqlı olduğunu bildirib.

BMT pandemiyanın turizm sənayesinə vurduğu ziyanı hesablayıb

Koronavirusun yeni "omikron" ştamı, şübhəsiz, turizm sahəsinə də öz təsirini göstərəcək. Ümumdünya Turizm Təşkilatının (ÜTT) məlumatına görə, ölkə xaricinə səfərlər hələ də COVID-19 pandemiyasına qədər olan dövrdəkindən 75 faiz aşağıdır. Təşkilatın proqnozuna müvafiq olaraq, ilin yekununa görə turizmdən daxil olan gəlirlər 2019-cu illə müqayisədə 1 trilyon dollar azdır.

Üçüncü rübün yekunları üzrə dünya turizm sənayesinin vəziyyəti barədə ÜTT-nin hesabatından misal gətirilib. Üçüncü rüb dünya turizmi üçün uğurlu olub. Koronavirus əleyhinə kütləvi vaksinalamə və bəzi regionlara səyahətlər üzərindən məhdudiyyətlərin götürülməsi sayəsində ötən illə, - dünyada demək olar ki, bütün sərhədlərin bağlı qaldığı dövrlə, - müqayisədə iyul-sentyabr aylarında səfərlərin sayı 58 faiz artıb.

Bununla yanaşı, turizm bazarının bərpasından hələ söhbət getmir, çünki ölkə xaricinə səfərlərin sayı 2019-cu illə müqayisədə hələ də 64 faiz aşağıdır və bu, təkcə üçüncü rübün uğurları ilə müqayisədir. 2019-cu illə müqayisədə səfərlərin sayı pandemiya qədər olan dövrdəkindən hələ də 76 faiz aşağıdır, dünyanın müxtəlif regionlarında nəticələr isə qeyri-bərabər qalmaqdadır. Bu qənaətdə ÜTT-nin Baş katibi Zurab Pololikaşvili qalib.

Pandemiya şəraitində turizm bazarı Avropa və Amerikada özünü daha yaxşı hiss edir. Orada beynəlxalq səfərlərin sayı 9 ayın yekununa görə yalnız 69 faiz və 2019-cu illə müqayisədə 65 faiz azalıb. Eyni zamanda, məsələn, Asi-

ya-Sakit okean regionunda beynəlxalq turizm bir sahə kimi praktik olaraq yoxa çıxıb: koronavirusa münasibətdə sıfır tolerantlıq siyasəti səfərlərin 2019-cu illə müqayisədə 95 faiz azalması ilə nəticələnib. Hesabatda qeyd edilir ki, sərhəddən kənara çıxmağa nail olanlar orada nəzərəcarpacaq dərəcədə vəsait xərcləməli olublar. Təşkilatın proqnozunda vurğulanır ki, turizm sənayesinin 2021-ci ilin yekunları üzrə gəlirləri təqribən 700-800 milyard dollar təşkil edəcək. Bu, 2020-ci ildəkindən azca yaxşı olsa da, 2019-cu illə heç bir müqayisəyə gəlmir. O vaxt dünya turizm sənayesinin gəliri 1,7 trilyon dollar təşkil edirdi.

"Bakcell" nömrəsi almaq üçün ən yaxın ünvan

Bakcell şirkəti özünün nomre.bakcell.com sahifəsini yeni dizaynla istifadəyə verib. Yenilənmiş sayt vasitəsilə abunəçilər istədikləri nömrəni rahatlıqla axtara, kateqoriyalar üzrə seçə və sifariş edə bilərlər.

nomre.bakcell.com saytıdan istifadə etməklə abunəçilər həm 055 həm də 099 prefiksi ilə müxtəlif kateqoriyalı (sadə, bürünc, gümüş, qızıl, platin) nömrələri əldə etmək imkanına malikdirlər. Seçim zamanı nömrənin kateqoriyasına uyğun olan qiyməti ekranda əks olunaçaq. İstədiyi nömrə mövcud olduğu təqdirdə, abunəçi sayt vasitəsilə onu sifariş verməli, sonra isə şəxsiyyət vəsiqəsi ilə "Bakcell"-in rəsmi diler mağazalarından birinə yaxınlaşmalıdır. Daha ətraflı məlumat üçün nomre.bakcell.com sahifəsinə daxil olun.

İtaliyada inflyasiya son 13 ilin ən yüksək səviyyəsinə çatıb

İtaliyada oktyabrda 3 faiz olan illik inflyasiya göstəricisi enerji qiymətlərinin də təsiri ilə noyabr ayında 3,8 faizə yüksəlib. Bu barədə İtaliyanın Milli Statistika İnstitutu (ISTAT) məlumat yayıb. Bildirilir ki, oktyabrda 3 faiz olan inflyasiya noyabr ayında bazar proqnozlarını üstələyərək 3,8 faiz təşkil edib. Bu, 2008-ci ilin sentyabrından bəri ən yüksək inflyasiya səviyyəsidir. Aylıq göstəricidə isə inflyasiya 0,7 faiz artıb.

Koronavirusun "omikron" ştamı dünyanın 20 ölkəsinə və regionuna yayılıb

Koronavirus infeksiyasının "omikron" ştamı dünyanın 20 ölkəsində və regionunda qeydə alınıb və bu ştama yoluxma hallarının sayı artmağa davam edir.

Son 24 saat ərzində İspaniyada, Avstriyada, Yaponiyada, həmçinin Fransanın xarici regionu olan Reunion adasında "omikron" ştamına ilk yoluxma halları qeydə alınıb. Bundan öncə isə bu ştam Avstraliya, Belçika, Botsvana, Kanada, Çexiya, Danimarka, Almaniya, İsrail, İtaliya, Hollandiya, Portuqaliya, Cənubi Afrika Respublikası, İsveç, Böyük Britaniya və Çinin Honkonq regionunda aşkar edilmişdi. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının hesabatında daha yoluxucu mutasiyalar səbəbindən "omikron" ştamının dünyada sürətlə yayılma ehtimalının yüksək olduğu deyilir. Həmçinin təşkilat yeni ştamla bağlı qlobal riskin son

dərəcə yüksək olduğu barədə xəbərdarlıq edir. Qeyd edək ki, "omikron" ştamı ilk dəfə cari ilin noyabr ayında Afrikanın cənubunda aşkarlanıb. Mütəxəssislərin fikrincə, o, pandemiya dövrü ərzində alimlərin müəyyən etdiyi digər ştamlara nisbətən daha sürətlə yayıldığı və çox sayda mutasiyaya malik olduğu üçün təhlükə yarada bilər.

Fidan Hüseynova İnformatika üzrə beynəlxalq olimpiadada gümüş qazandı

Azercell-in dəstəklədiyi azərbaycanlı şagird beynəlxalq yarışmada yüksək nəticə əldə edib.

Azərbaycanlı məktəblilər beynəlxalq bilik yarışmasında növbəti dəfə uğur qazanıblar. Bolqarıstanın Şumen şəhərində onlayn formatda təşkil edilən informatika fənni üzrə 13-cü payız turnirində Təhsil Nazirliyinin birbaşa tabeliyindəki Gəncə şəhəri Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin 10-cu sinif şagirdi Fidan Hüseynova gümüş medal əldə edib. Noyabrın 24-29-da keçirilən olimpiadaya aşağı yaş qrupu üzrə 15 ölkədən 168 məktəbli qatılıb.

Azərbaycanlı məktəblinin bu uğurunda ölkəmizdə təhsilin inkişafına yönələn layihələri hər zaman dəstəkləyən "Azercell Telekom" MMC-nin də böyük rolu var. Belə ki, İnformatika fənni üzrə beynəlxalq olimpiadalara milli komandaların hazırlıq prosesi 2017-ci ildən etibarən Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutu və "Azercell Telekom" MMC arasında imzalanmış əmək-

daşlıq müqaviləsi əsasında həyata keçirilir. İstedadlı şagirdlər Azercell-in dəstəyi ilə təşkil olunan xüsusi mərkəzlərdə İnformatika fənni üzrə Beynəlxalq Olimpiadalara hazırlaşaraq, öz elmi potensiallarını nümayiş etdirə bilərlər. Xatırladaq ki, 2017-ci ildən etibarən Təhsil Nazirliyi və İnformatika üzrə Milli Olimpiada komandasının məğrur tərəfdaşı "Azercell Telekom" MMC-nin dəstəyi ilə məktəblilərimiz müxtəlif miqyaslı beynəlxalq olimpiada və müsabiqələrdə uğurla çıxış edərək, 1 qızıl, 7 gümüş və 18 bürünc olmaqla, ümumilikdə 26 medal əldə ediblər.

Təsisçi:

Akademik Ziyad SƏMƏDZADƏ

Baş redaktor:

Aytən SƏMƏDZADƏ

ELMİ-REDAKSİYA ŞURASI:

Ziyad Səmədzadə, Akif Musayev, Vahid Novruzov, Ədalət Muradov, Qüdrət Kərimov, Elşən Hacıadə, Süleyman Qasımov, Mirqasım Vahabov, Bəyalı Ataşov, Məiş Əhmədov, Aydın Hüseynov, Rəsul Balayev, Müşfiq Atakişiyev, Zəhid Məmmədov, Aytən Səmədzadə, Elşad Səmədzadə

Dizayner:

Lamiyə NƏBİYƏVA

Redaksiyanın ünvanı:

Əliyar Əliyev küçəsi, 7

Redaksiya: +99412 566 09 60

Faks: +99412 514 14 27

Mühasibatlıq: +99412 566 63 08

Dərc olunan materiallardakı fikirlər

Azərbaycan dövlətinin mənafeyinə uyğun gəlməlidir. "İQTİSADİYYAT" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılmış və şəhirlənmiş, "Azərmedia" MMC mətbəəsində çap edilmişdir. Lisenziya: 022201; İndeks: 0355; Tiraj: 1500